

Škofja Loka
dz 0
MOZAIK
2013

070.489(497.4Železniki)

120130224,3

COBISS c

KNJIZNICA ŠKOFJA LOKA

MOZAIK

3

Letnik 33
September 2013

ustvarjamo di

KNJIZNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJA LOKA

Vitka proizvodnja in 5S v oddelku montaže
sesalnih enot

Pogled iz te in one strani

Naši novi sodelavci

Piknik skupine Domel

Razpis Eko vizija

Glasiło podjetja DOMEL

Romana Lotrič
Glavna urednica

Preživljanje počitniških dni je v glavnem že za nami. Upamo, da ste jih preživeli prijetno, se spočili, si nabrali novih moči in se pripravili na nove izzive, ki so pred nami. Vstopamo v jesen, ki bo naravo okrog nas odela v pisane barve. Pisane pa bodo tudi aktivnosti, ki nas čakajo v jesenskih mesecih.

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
Vitka proizvodnja in 5S v oddelku montaže sesalnih enot	5
Sejem Technology 2013 v Izraelu	8
Pogled s te in one strani	9
Planiranje	10
Pridružili so se nam novi sodelavci	12
Spletni piškotki	15
NELA razvoj za prihodnost	16
Promocija zdravja	17
Eko vizija Domela	20
Stari stroji – 40 let in več	22
Črna gora	22
Športne igre in piknik Domel 2013	25
Tudi s pomočjo Domela na mednarodni nogometni turnir Arneke 2013	26
Poletna nagradna križanka	27

Metodologijo vitke proizvodnje, ki je bila pripeljana iz Daljnega vzhoda, smo tudi pri nas pričeli vpeljovati, in sicer na montažni liniji 10. Kažejo se že prvi rezultati. V Izraelu smo prvič razstavljali na sejmu Technology. Pišemo tudi o aktivnostih, ki potekajo v nabavnem oddelku. V poletni številki se nam že kot običajno predstavljajo novi sodelavci. Ponovno pišemo o leta 2011 ustanovljenem razvojnem centru NELA, ki pomembno prispeva h krepitvi mednarodne konkurenčnosti slovenskih podjetij iz vrst elektroindustrije. Ker bo s 1.1.2015 na vseh lokacijah skupine Domel prepovedano kajenje, smo se odločili za prispevek, ki govori o tej nezdravi navadi. Za nekaj besed o kajenju pa smo povprašali tudi dr. Branka Koširja iz zasebne ambulante Železniki. V mesecu marcu smo za osnovnošolce, dijake, študente in štipendiste objavili razpis na temo Eko vizija Domela. Zbrali smo izjave nekaterih nagrajencev, nekaj od njih pa nam je zaupalo, kako se počutijo v vlogi naših štipendistov.

Zaradi spremenjenega zakona o elektronskih komunikacijah smo napisali nekaj besed tudi o uporabi piškotkov na spletnih straneh.

Tokrat predstavljamo 54 let star rezkalni stroj ter dodajamo še pojasnilo o koordinatnem vrtnem stroju, o katerem smo pisali v zadnji številki, posredoval pa nam ga je g. Lojze Žumer.

Poletni čas smo izkoristili tudi za tradicionalni Domelov piknik. Poročamo o pikniku in vseh športnih aktivnostih, ki so se dogajale v tem času. Ker smo v našem podjetju zelo naklonjeni športu, smo bili tudi letos sponzorji ekipe OŠ Železniki, ki se je udeležila mednarodnega nogometnega turnirja Arneke v Franciji ter osvojila nehvaležno, a še vedno odlično četrto mesto. Njihov trener nam je napisal nekaj vtisov s tega turnirja in potovanja v Francijo. Ker je poletje čas za potovanja, nam je naša sodelavka v tej številki opisala potovanje v drugo najmlajšo državo na svetu - Črno goro.

Veseli smo, da je časopis bran tako s strani zaposlenih kot upokojujencev in ostalih bralcev ter da nam posredujete tudi kakšno zanimivo informacijo. Za tokratno številko je prispel kar zajeten kup gradiva. Ker ga je bilo preveč za eno številko, tokrat objavljamo najbolj aktualne vsebine, ostale pa bomo uvrstili v oktobrsko številko.

Uredniški odbor vam želi prijetno branje.

DOMEL®

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinjstkih aparatov Železniki, d.o.o.
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija, tel.: +386 4 51 17 100,
fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com

MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel d.o.o.
naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 192, fax: 04 51 17 193; e-mail: stefan.bertoncelj@domel.si
Odgovorni urednik: Štefan Bertoncelj

Glavna urednica: Romana Lotrič
Člani odbora: Tadeja Bergant, Anita Habjan, Danica Jelenc, Štefka Jeram,
Katarina Prezelj, Janja Kozjek, Aleksander Volf, Andrej Šuštar, Marija Demšar,
Blaž Benedik, Matej Galjot, Roman Megušar;
Foto: Matej Galjot, Anita Habjan, Roman Megušar, Blaž Kunšek, Niko Šubic, Jaka
Mohorič, Simon Lotrič, Tomaž Lunder, arhiv Aleš Jensterle, arhiv Petra Dobravec,
arhiv Domel;
Grafično oblikovanje: Klemen Budna/GTO Košir; Lektorica: Majda Tolar;
Tisk: Tiskarna GTO Košir; Leto 2013, Številka 3; Letnik 33; Izvodov: 1750
Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

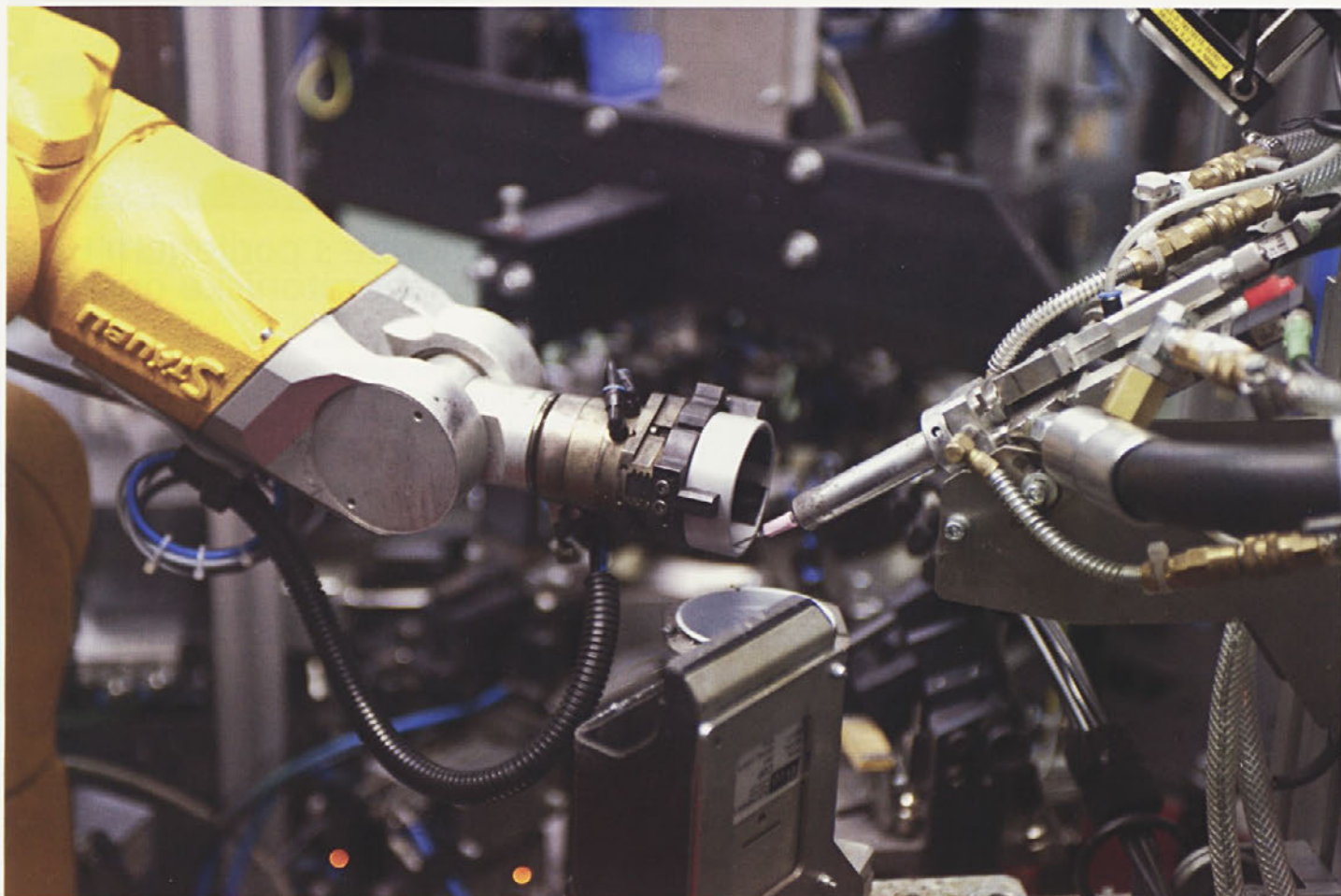
Na naslovnici: Petra Dobravec, udeleženka Sredozemskih iger
(foto: Blaž Kunšek)

Drage sodelavke, spoštovani sodelavci!

Poslovanje Domela poteka v okvirih poslovnega načrta za letošnje leto in tudi prodajne napovedi za jesen so v pričakovanih obsegi. Struktura obsegov prodaje po programih bo sicer nekoliko drugačna, kar potrjuje, da širši proizvodni program in spekter kupcev prinaša v celoti večjo stabilnost. Obsegi prodaj programov sesalnih enot, komponent in ECS so bili v prvih sedmih mesecih preseženi glede na poslovni načrt. Zaradi dodatnih naročil smo delali tudi nekaj dni med dvotedenskim kolektivnim dopustom. Nekaj dni smo si privoščili tudi dopusta in jih preživeli z družinskimi člani in prijatelji ter si nabrali energije za jesen za nadaljnje in nove inovacijske podvige za našo osebno rast in rast Domela.

Jožica Rejec
Direktorica - CEO

Nastopamo na svetovnem trgu, ki je zelo dinamičen, zahteven in kritičen. Zaupanje novih kupcev in utrjevanje pozicije pri obstoječih kupcih gradimo samo s stalno rastjo in nadgradnjo vseh procesov. Zato se moramo zavedati, da je vsak proces mogoče še izboljšati in če o tem razmišljamo, se rodijo tudi ideje. Še večji potenciali pa so pri procesih, ki vključujejo več ljudi, oddelkov. Če pri tem delujemo v duhu Domelovih vrednot - spoštovanje, sodelovanje in ustvarjalnost, bomo dosegli lepe rezultate, izboljšali delovne pogoje in razumevanje med sodelavci.

V teku imamo več programov s preverjenimi sistemskimi pristopi za izboljševanje procesov in sodelovanje med oddelki in področji: vitka organizacija, TPM, 6 sigma,.

Pred nami je jesen, za katero smo že z dinamičnim planom napovedali, da bo delovno intenzivna. Uresničiti moramo cilje, ki smo si jih zadali. Novosti, ki jih uvajamo na vseh področjih, bodo prinesli večjo storilnost in uspešen nadaljnji razvoj poslovanja ter rasti podjetja.

KRATKE NOVICE

Andrej Šuštar

»Bronasta« Petra

Na letošnjih Sredozemskih igrah v turškem Mersinu, ki so potekale od 20. do 30. junija, je naša Petra Dobravec dosegla izvrstno tretje mesto v streljanju z zračno pištolo.

Petra, ki trenira pod vodstvom Branka Koširja v Strelskem društvu LOTRIČ Železniki, je dosegla z bronasto medaljo najboljši rezultat v karieri, kjer sledi osebnemu motu: »Tekmovati sama s sabo, izboljšati svoj rezultat in se boriti do konca tekme, tudi če se vmes kaj sesuje.« Dodati velja, da se je letošnjih Sredozemskih iger udeležilo več kot 1000 športnikov z vsega sveta, tekmovanja pa so potekala v 32 disciplinah. Namen Sredozemskih športnih iger, ki potekajo vsako četrto leto, predstavlja v največji meri želja po družabnem in kulturnem zblizevanju državljanov sredozemskih držav. Igre temeljijo na pravilih olimpijskih iger, tekmovanja pa trajajo največ 13 dni.

Dve zlati priznanji za Domelove inovacije

Domel je bil izredno uspešen na razpisu za najboljše gorenjske inovacije v letu 2012, ki ga je organizirala GZS – Območna zbornica za Gorenjsko. Prijavili smo dve inovaciji in obe sta prejeli zlato priznanje na slovesni podelitvi 30.6.2013 v Kranju.

- Visoko učinkovito EC puhalo 497 razvito za sanitarni sušilnik rok
- Hitrotekoče puhalo 459 za vgradnjo v pištole za nanos barv kupca Wagner

Nosilca projektov Marjan Kavčič in Simon Zgaga sta skupaj s svojimi sodelavci iz projektne ekipe z veseljem prevzela priznanje, slednja inovacija pa se uvrsti tudi na osrednji slovenski razpis GZS inovacij. Čestitke vsem sodelujočim!

Podpis pogodbe s podjetjem HEM za prodajo laboratorijske opreme v Rusiji

V prvih dneh avgusta so nas obiskali predstavniki ruskega podjetja HEM Ltd., s katerim smo podpisali pogodbo o dolgoročnem sodelovanju pri prodaji centrifug in stresalnikov na področju Rusije. S tem se PE LS odpira veliko rusko tržišče, ki bo za uspeh zahtevalo še veliko truda.

Ustvarjali so gibanje

Domelovci, ki od jeseni do spomladi ob četrtkih igrajo nogomet v športni dvorani, so se odločili, da svojo kondicijo postavijo na preizkušnjo. Izziv: S kolesom na morje.

Bilo je še temno, ko so se 14. junija zjutraj odpravili iz Železnikov proti Petrovem Brdu, naprej po Baški grapi, v Novo Gorico, Trst, Koper in nazadnje v Strunjan, kjer so jim streho nad glavo nudili Domelovi počitniški apartmaji. Naslednji dan so kolesarili do Kopra, tam na vlak in nazaj na Gorenjsko.

Fantje so dokazali, da so v dobri formi in komaj čakajo novo sezono, ko bo športna dvorana spet odprla svoja vrata.

PROIZVODNJA IN 5S V ODDELKU MONTAŽE SESALNIH ENOT

Robert Mesec

V zadnjem glasilu Mozaika smo lahko prebrali članek zunanjega svetovalca g. Mitja Kokove, ki nam pomaga pri vpeljavi vitke proizvodnje. Ker verjamemo, da smo tudi v Domelu sposobni svoje podjetje napraviti »LEAN«, smo projekt vitke proizvodnje pričeli vpeljevati tudi na programu 467 – montažna linija 10.

Temelj vitke proizvodnje in organizacija delovnih mest je metoda 5S, ki vodi k spremembi mišljenja vsakega posameznika o tem, kdaj je določeno delovno mesto primerno organizirano. Ker je bila celotna metodologija pripeljana iz Daljnega vzhoda, je imenovana po petih japonskih izrazih, ki jih lahko prevedemo kot: sort – razvrsti, set – uredi, shine – zlošči, standardize – standardiziraj in sustain – vzdržuj. V tem primeru govorimo o urejenosti delovnega mesta, na drugi strani pa predstavlja prvi korak k izboljšanju produktivnosti. Pri procesih, pri katerih je udeleženih več oseb, je pravilna organizacija ključna. Metoda zagotavlja primerno organiziranost delovnih mest tako v proizvodnji kakor tudi v pisarnah. Tudi v domačem okolju imajo žene rade red v kuhinjah, moški v delavnicah in to nalogo doma vsi dokaj dobro opravijo. Vsi se bolje počutimo, ker zlahka najdemo stvari, ki so čiste in urejene. Imamo večjo storilnost, saj ne tratimo časa z iskanjem in ne zgodi se več, da bi stvar našli in bi potem ugotovili, da ni tista, ki jo dejansko potrebujemo.

Sistem 5S pa ni le metoda za urejeno in dobro organizirano mesto. 5S je tudi orodje za management, ki vključuje zaposlene in krepi njihovo vlogo v petih tradicionalnih frazah:

1. Sort – Razvrsti: Kot vodje govorite sodelavcem: »Vi se odločite, kaj je potrebno za delo, ter razporedite stvari na potrebne in nepotrebne.« S tem krepite vlogo zaposlenih, saj jim dajete izbiro in odgovornost za odločanje o njihovem delovnem mestu.

Uporabnost razvrščanja:

- lahko najdemo prostor za nove predmete,
- imamo pregled nad tem, kateri predmeti se nahajajo na določenem prostoru,
- imamo osnovo za določeno razporejanje predmetov.

2. Set – Uredi: Tu mora vodstvo zagotoviti vse, kar je potrebno za ustrezno shranjevanje: informativne table, koše za smeti, vozičke, kovčke za orodja, označevanje tal, beljenje sten itd. S tem dejanjem se vodstvo dokaže v zavezanosti in vključenosti. Uporabnost urejanja:

- dosežena je organiziranost delovnega mesta in njegove okolice,
- upoštevata se ergonomija in varnosti pri delu,
- obstaja možnost vizualnega pregleda nad tem, kaj se v določenem oddelku nahaja in česa tam ne sme biti,
- če določen predmet manjka, se to takoj opazi,
- manjkajoči predmeti se lahko nadomestijo, preden so potrebni za opravljanje dela,
- z vizualizacijo je možno stabilnost 5S aktivnosti opaziti z enim pogledom.

3. Shine – Zlošči, pometi ali zdrgni: Pomeni, da vsak posameznik prevzema odgovornost za čistočo delovnega mesta. Vodstvo mora priznati čas porabljen za čiščenje kot del delovnika. V tej fazi se oblikuje sistem za standardizacijo čiščenja. Uporabnost čiščenja:

- delovni prostori so čisti,
- varnost delovnih mest je večja,
- lažje je odkrivanje napak na strojih,

delovnih mestih,

- manj je napak, neskladnih kosov ali storitev.

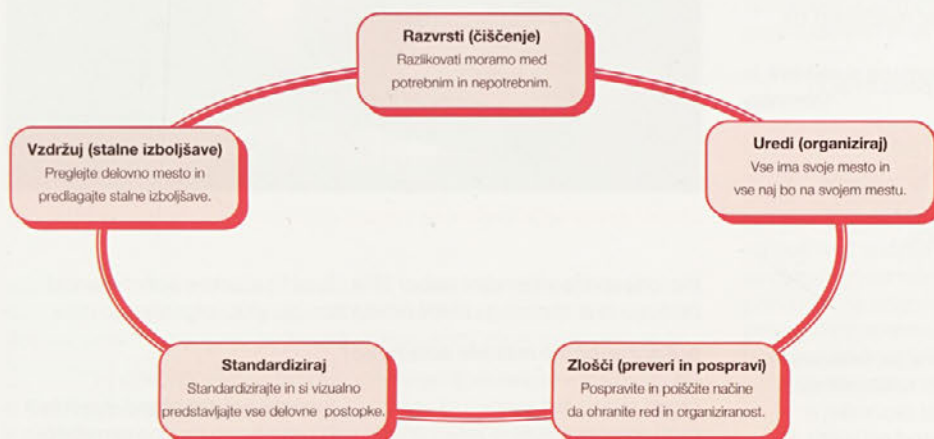
4. Standardize – Standardiziraj: Pomeni vzdrževanje in podpiranje prvih treh faz. Za to

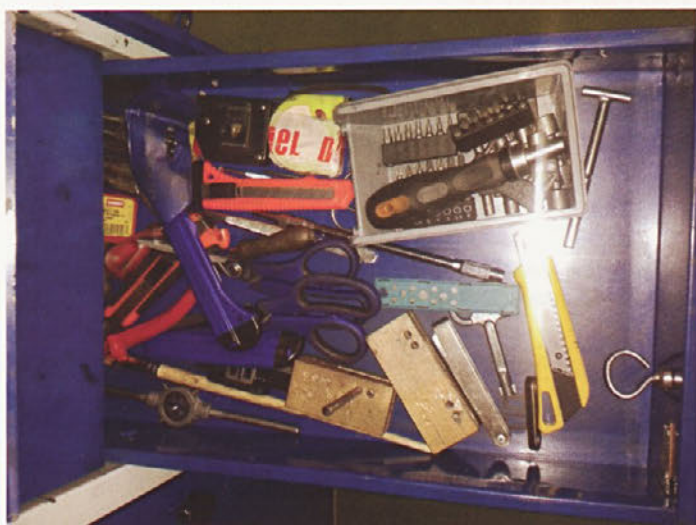

Omara z menjalnimi deli pred urejanjem

Omara za menjalnimi deli po urejanju

Orodna omara, predal pred urejanjem

Orodna omara, predal po urejanju

so potrebni zavzetost in zaveza. Izdelajo se standardi, ki določajo, katere stvari se hranijo (prvi S), kje se hranijo (drugi S), ter kdo, s čim, kdaj in kako jih čisti (tretji S). V tej fazi se izdelajo vizualni pripomočki za presojo 5S.

Uporabnost standardizacije:

- določena so merila obnašanja, čiščenja in organiziranja,
- vsakemu sodelavcu je jasno, kako mora biti organizirano delovno mesto z okolico,
- vsak je odgovoren za vzdrževanje oz. izboljšanje stanja,
- informacije o novih standardih zaposlene velikokrat motivirajo, da začnejo razmišljati o novih izboljšavah.

5. Sustain – Vzdržuj ali discipliniraj: Sistem 5S mora postati način življenja, vključiti ga je treba v kulturo organizacije.

Uporabnost samodiscipline:

- vodje s samodisciplino motivirajo svoje sodelavce za izvajanje metode 5S,
- samodisciplina omogoča dejansko izvajanje metode,
- vodja je vzor samodiscipline,
- omogoča doseganje načrtovanih ciljev.

a. Za kaj se uporablja metoda 5S?

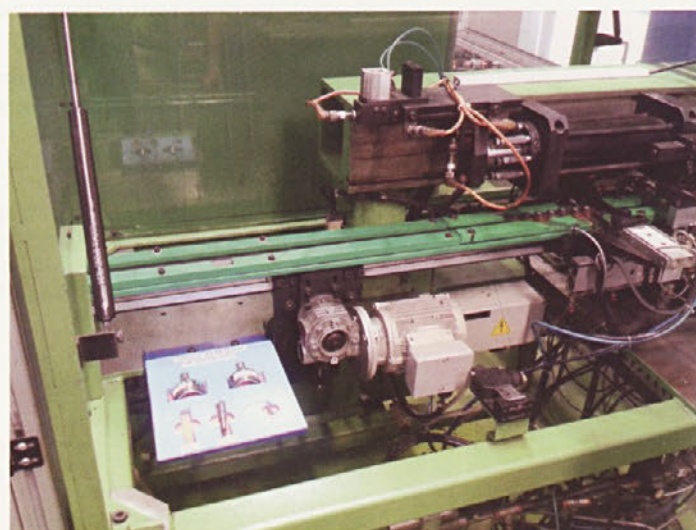
5S je metoda za vzpostavitev in ohranjanje organiziranega, čistega in varnega delovnega okolja, kar je osnova za učinkovito, kakovostno, okolju prijazno in produktivnejše delo. Metoda izvira iz Japonske, v zadnjem času jo pospešeno vpeljujejo v podjetja povsod po svetu. 5S

Orodna omara, predal pred urejanjem

Orodna omara, predal po urejanju

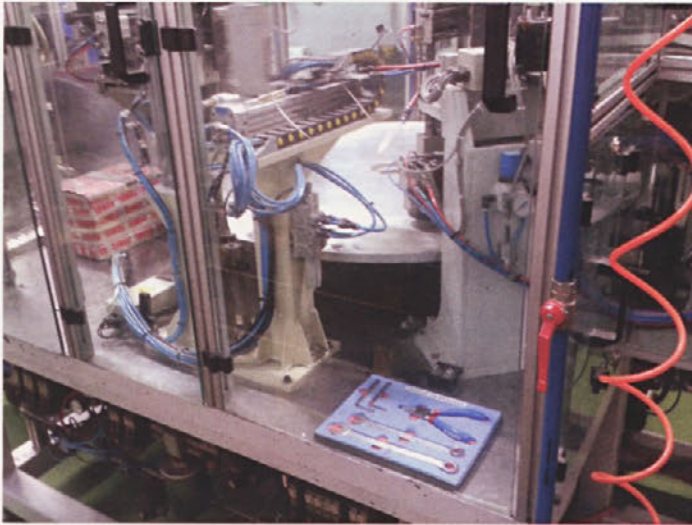

Merilni pripomočki urejeni na stroju

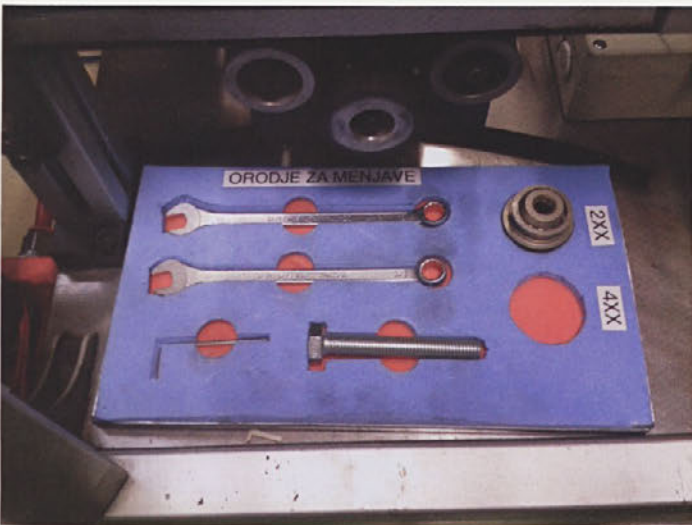
metoda spada v temeljni steber TPM (Total Productive Maintenance) pristopa in je osnova za LEAN production oz. vitko organizacijo dela.

b. Kaj z uporabo metode dosežemo?

Če zaposleni v organizaciji razumejo resnični pomen čiščenja in organiziranja kot osnovo za vsa ostala prizadevanja za izboljšanje produktivnosti dela in jim to preide v navado, bo to močno povečalo

Orodje za hitre menjave urejeno na stroju

Merilni pripomočki urejeni na stroju

Orodje za hitre menjave urejeno na stroju

učinke ostalih dejavnosti in poenostavilo vsakodnevno delo. Prevzet odnos do organiziranosti, urejenosti ter čistoče bo preprečil, da bi se delovni prostori ponovno pogreznili v neorganiziranost in bo omogočil sodelavcem lažje in bolj produktivno delo.

c. Kakšen je napredek v oddelku?

V zadnjih mesecih smo načrtno pričeli z urejanjem delovnih mest in

Orodna omara, predal pred urejanjem

Orodna omara, predal po urejanju

orodnih omar na posameznih delovnih mestih znotraj oddelka montaže. Sprva so bile pripombe s strani mojstrov in ostalih sodelavcev velike, napredek je sledil, ko se je sprožil sistemski pristop k izboljšavam. Pričelo se je dokumentiranje vsake omare (slike) in iskanje predlogov za izpeljavo izboljšav. Vsakemu posamezniku je bila dana svoboda pri urejanju njegovega delokroga, ponujen mu je bil tudi materialni del za izpeljavo zamisli. Plaz idej in rešitev se je sprožil ob vidnem napredku pri prvih sodelavcih, ki so svoje delo resnično kakovostno opravili. V spodnjem dokumentiranem gradivu se vidi napredek, ki so ga dosegli moji sodelavci in se jim zahvaljujem za opravljeno delo.

d. Kakšen je postopek urejanja posameznih delovnih mest in strojne opreme?

Vzporedno z urejanjem posameznikovih orodnih omar in omar z menjalnimi deli se je sistematično uredil tudi tloris vsake montažne linije. Namen te ureditve je nov način razmišljanja o čistoči posamezne strojne opreme. Če smo do danes govorili, da je za čiščenje odgovorna ekipa na liniji (več sodelavk/sodelavcev za en stroj), je nova usmerjenost, da je za čistočo posameznega stroja odgovorna le ena oseba. Ker je bil dan poudarek na odgovornosti posameznikov, se že danes vidi napredek pri urejanju opreme. Vsekakor verjamem v svojo ekipo, da bo s svojim vestnim delom znala nivo čistoče držati na nivoju najbolj uspešnih podjetij. Menda si tega želimo vsi.

SEJEM

TECHNOLOGY 2013 V IZRAELU

Jaka Mohorič

Avgusta leta 2011 smo obiskali podjetje Hewlett Packard v Izraelu in se takrat prvič srečali s tem trgom. V začetku istega leta smo tudi podpisali agentovsko pogodbo za zastopanje izdelkov PE EC Sistemi z g. Aharonom Danesh, ki je naš agent za izraelski trg. Letos smo se skupaj z njim odločili, da izvedemo tudi prvi sejem na tem trgu.

Izrael je država na približno enako velikem ozemlju, kot je Slovenija, le da ima 8 milijonov prebivalcev. 75 odstotkov je Judov, 21 odstotkov Arabcev in 4 odstotki predstavljajo ostale etnične skupine. Glavno mesto je Jeruzalem, sejem pa se je odvijal v Tel Aviv-u. Izrael je za nas zanimiv trg predvsem zaradi številnih medicinskih in tiskarskih podjetij, kjer se uporabljajo naša puhal. Trenutno ima večino trga naš ameriški konkurent, zato je Domelova prisotnost za podjetja zelo dobrodošla, saj predstavljamo tudi alternativo sedanjemu dobavitelju.

Sejem, na katerem smo se odločili razstavljal, je bil kot nekakšna manjša lokalna različica hannovrskega sejma, o katerem sem že pisal v enem od prejšnjih Mozaikov. Tako so na tem sejmu razstavljal podjetja iz različnih panog:

- Avtomatizacija
- Hidravlika
- Robotika
- Varjenje
- Laserska obdelava
- Elektromotorji, kompresorji, črpalke, generatorji
- itd.

Sejem se je odvijal od 18.-20. junija v Tel Avivu. Obisk Izraela pa smo izkoristili tudi za obisk še enega potencialnega kupca. Izvedli smo ga v lastni izvedbi, tako da je naš agent v sodelovanju z mano poskrbel za plakate, mi pa smo priskrbeli sejemske vzorce in kataloge. »Technology fair« poteka vsake 2 leti in je zelo dobro obiskan. Letos so bili razstavljalci v 5 halah. Mi smo bili v hali 10, kar je bila tudi prava izbira.

zemljevid Izraela

mesto Tel Aviv

Ker smo prvič razstavljali, nismo prav točno vedeli, kaj pričakovati, a ta skrb je bila odveč, saj nas je obiskalo lepo število potencialnih strank - 51.

Sejem je bil odprt vse 3 dni od 10:00 – 20:00, tako da so imeli obiskovalci možnost obiska tudi pozno popoldne oz. zvečer. Sicer velja v Izraelu drugačen delovni teden, kot je pri nas, saj delovni teden začnejo z nedeljo in ga končajo v četrtek. Močna vera je prisotna/vidna tudi na vsakem koraku, saj je velik odstotek ljudi izredno veren in se oblači po svojih zakonih in se prehranjuje tudi s košer hrano.

»Kašrut je sistem židovskih prehranskih zakonov. Po njem so s košer označena vsa živila, ki so v skladu z židovskimi zakoni. Za meso in mesne izdelke lahko uporabijo le živali, ki so hkrati prežvekovalci in imajo parklje. Prašiči imajo sicer parklje, vendar niso prežvekovalci. Obratno, kamele so prežvekovalci, a nimajo parkljev. Med perutnino niso dovoljene predatorske ptice. Ptice, ki so košer, morajo ustrezati štirim morfološkim kriterijem (glede na noge, kljun, želodec ...). Puran je edina ptica, ki je dovoljena, kljub temu da ne zadovolji vsem tem kriterijem. Košer ribe morajo imeti plavuti in luske. Školjke in ostale vodne živali niso košer. Nobena žival, ki je predatorska ali ki je plen, ne more biti košer. Mleko in meso se ne smeta mešati – meso in mlečni izdelki ne smejo biti postreženi znotraj enega obroka ali celo pripravljene z enakimi kuhinjskimi pripomočki. Le izurjeni in izučeni lahko opravijo klanje košer živali na poseben način. Vino je dovoljeno.«

(Vir: Zveza potrošnikov Slovenije)

Drugače so vsi ljudje zelo prijazni in odprti ter tudi vsi odlično govorijo angleško. V večini podjetij je angleščina tudi uradni jezik.

Prvi sejem na izraelskih tleh nam je dobro uspel in po-sejemske aktivnosti potekajo. Trenutno vzorčimo naše puhal 2 izraelskima kupcema in upamo, da bo kmalu stekla serijska proizvodnja. Z našim agentom smo v tedenskih stikih in zelo dobro sodelujemo, tako da manjka le še pika na i – s tem imam v mislih kak večji posel.

Shalom!

eden izmed obiskovalcev

POGLED

S TE IN ONE STRANI

Maja 2010 sem se po 15 letih dela v prodaji zaposlila v nabavi. Začela sem se spoznavati z nabavnim procesom in nalogami, ki jih moramo s sodelavci opravljati. Ugotovila sem, da je izredno pomembno, da imamo zahteve za materiale zelo točno določene. V tem primeru je iskanje potencialnega dobavitelja enostavnejše. Pri naročanju smo bolj gotovi glede dobave, če naročimo v ponujenem dobavnem roku. V prejšnji vlogi je bilo moje delo s pridobitvijo naročila v veliki meri narejeno. Menila sem, da problemov z dobavami ne more biti, saj sem bila sama vedno vesela vsakega naročila. Ravno tako so ga tudi naši dobavitelji. V načelu je to že res, a kaj, ko se stvari, ko si jih pogledaš od bližje, pokažejo v drugačni luči.

Tanja Kramar

Domel kupuje od podjetij, ki funkcionirajo kot multinacionalke, kot tudi od malih družinskih podjetij. Podjetja so iz Slovenije in iz drugih držav evropske skupnosti ali izven nje. Razlike v sodelovanju so velike. K veliki spremembi nabavnega trga je prispevala finančna kriza, ki se je najbolj odrazila v letu 2008. Za preživetje v takšnih razmerah smo bila podjetja prisiljena zniževati stroške na različne načine. K problematiki se je pristopilo na različne načine: od združevanja proizvodnje, selitve na Kitajsko ali na področja z nižjo ceno delovne sile, združevanja s sorodnimi podjetji ter zapiranje ali ukinitve. Posledično so daljšali dobavne roke, saj so se kapacitete zniževale. Določeni imajo še vedno v strategiji zapisano, da en kupec ne sme predstavljati večjega deleža v prometu kot 5 do 10%.

Dodatna okoliščina je lokacija sedeža podjetja, proizvodnje in logistike pri dobavitelju. Ob pregledu statistike za leto 2012 smo ugotovili, da smo iz Azije v lanskem letu pripeljali direktno 9,5% in posredno še dodatnih 7,3% materialov. Govorimo o skupnem deležu 16,8%, kar pomeni vrednostno nekaj več kot 6 mio EUR. Za ilustracijo bom navedla nekaj primerov. Proizvajalec ležajev ima proizvodnjo v Indoneziji in na Poljskem ter skladišče v Franciji. Tehnične zahteve in komercialne pogoje usklajujemo s Francozi. Drugi proizvajalec ležajev ima proizvodnjo na Tajskem in Kitajskem. Skladišče imajo v Nemčiji. Tehnično in komercialno se dogovarjamo z Nemci. Bolj zanimiv je sistem proizvajalca termičnih stikal. Podjetje ima sedež na Nizozemskem. To pomeni, da se o tehničnih zahtevah in nabavnih pogojih dogovorimo z njimi. Odgovorni so za posredovanje tehničnih informacij in dobavo prvih vzorcev z vsemi potrebnimi meritvami. Proizvodnjo so letos iz Koreje preselili na Kitajsko. Logistični center imajo v Bolgariji. Podoben je način pri proizvajalcu natičev in kontaktov. Sedež podjetja je v Ameriki, kjer imajo skladišča za določene pozicije. Proizvodnjo imajo na Kitajskem, glede naročil se dogovarjamo z logističnim centrom v Nemčiji. Odgovorni prodajnik za našo regijo ima pisarno v Zagrebu. Pravi Babilon povezav. Dodatna okoliščina je pošiljanje z ladjami. Sodoben sistem nam omogoča sledenje ladij po internetu, a če se vremenske razmere spremenijo bolj, kot je predvideno, moramo samo počakati. Pri potrjevanju dobav po izkušnjah ocenimo tveganje. Žal se zgodijo tudi nepredvideni dogodki. Zadnji primer je bil, ko je ladja na poti iz Trsta v Koper odpovedal motor. Izgubili smo dodaten dan.

Opisane razmere pomenijo v našem vsakdanu, da potrebujemo za odgovor od dobaviteljev več časa, saj je potrebno upoštevati časovni zamik. Pri prošnji za hitrejšo dobavo sem mnogokrat dobila zanimive odgovore. Eden takšnih je le-to, da je količina ležajev, ki jih mi kupimo v celem letu, takšna, kot je dnevna proizvodnja na eni liniji v Jakarti.

Ne smemo pozabiti, da tudi naši dobavitelji potrebujejo za izdelavo naročenih izdelkov material. Z namenom, da bi nam zagotovili dobave, imajo za naročanje materiala izdelan sistem. Večina jih material naroča na osnovi kombinacije informacij, in sicer naše letne napovedi, izdanih naročil in statističnih podatkov za preteklo obdobje. Dodajo tudi nek sigurnostni faktor.

Zahteve naših kupcev po veliki odzivnosti poskušamo reševati na različne načine. Uvedli smo sistem terminskih sporazumov, ki nam omogoča, da dobavitelje tedensko, na slovenskem trgu tudi večkrat tedensko, obveščamo o naših potrebah. Poleg fiksnih naročil jim posredujemo podatke o napovedi za prihodno obdobje. Pri ležajih in lak žici smo uvedli konsignacijo v Domelu. Le-to pomeni, da imamo material na posebnem skladišču. Blago s takšnim statusom je v lastništvu dobavitelja. Ko ga potrebujemo, ga prenesemo na redno skladišče. Dobavitelju enkrat ali dvakrat mesečno sporočimo porabo. Na tej osnovi nam izda fakturo. Takšen način nam prinaša več koristi. Material imamo na razpolago v našem skladišču in zaračunajo nam ga takrat in toliko, kot ga porabimo. Potrebno je poudariti, da je za takšen postopek potrebno več administracije in za

konsignacijski postopek dogovorjeno skladiščno poslovanje.

V letu 2012 smo uvedli v nabavi določene organizacijske spremembe. Pridružil se nam je Matevž, ki je odgovoren za projektno nabavo. Njegova glavna naloga je sodelovanje pri novih projektih. Išče nove dobavitelje, ki jih skupaj s SOA obišče in oceni. Le-to je šele osnova za začetek možnega sodelovanja. Druga možnost je tudi, da pri obstoječih dobaviteljih povprašuje po novem materialu. Potem, ko ocenimo, da je dobavitelj primeren, zaprosimo za ponudbo. Sledi naročilo vzorcev za testiranje. Na osnovi pozitivnih testov se pa naroči vzorce za potrditev s PPAP dokumentacijo in z vsemi ustreznimi meritvami. Če je za izdelavo potrebno novo orodje, je le to potrebno predhodno delno ali v celoti plačati. To pomeni, da moramo biti gotovi, da je dobavitelj pravi. Po potrditvi prvih vzorcev sledi naročilo poskusne serije in naročilo iz redne proizvodnje. Upoštevajoč dejstvo, da imamo stalno nove projekte, je zelo pomembno, da imamo na voljo nekoga, ki se ukvarja le z novimi stvarmi. Njegovo delo je zaključeno, ko izdamo prvo naročilo za material iz redne proizvodnje. Za hitro in uspešno izvedbo omenjenega procesa je izrednega pomena, da zahteve v začetku dobro in natančno določimo.

Namen članka je bil na kratko opisati delo v nabavi. Kot delo v kateremkoli oddelku ima tudi naše delo določene posebnosti, ki jih je potrebno upoštevati. Vodilo naj nam bo, da naj se zaposleni v vsakem oddelku trudijo, da svoje delo in naloge naredijo dosledno in v dogovorjenem roku. Sodelujmo korektno med oddelki in uspeh ne bo izostal.

Jadranka Kovačič

V procesu planiranja proizvodnje se izboljšave oz. inovacije ne bodo oz. nikoli ne bi smele ustaviti. Če strmimo k temu, da želimo postaviti plan, ki je v realnih razmerah najbolj optimalno postavljen oz. izvedljivi, moramo skupaj s sodelavci iz prodaje, nabave in proizvodnje iskati rešitve k optimalnemu planu.

Kaj je najboljši plan za prodajo? Prav gotovo, da kar najhitreje po željah kupcev damo potrditve prodaji o odpremi, ki seveda izhajajo iz proizvodnega plana.

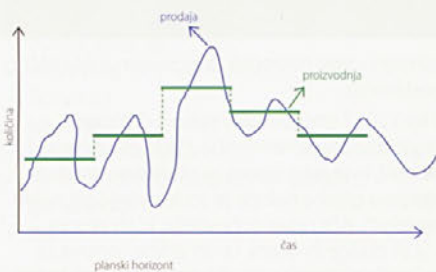
Kakšen je optimalen plan proizvodnje? Čim bolj stabilen proizvodni proces z optimalnimi menjavami in brez motenj.

Kakšen je optimalen proizvodni plan za nabavo? Stabilni proizvodni proces brez nenapovedanih sprememb v strukturi plana v krajšem roku.

Da bi se čim bolj približali optimalnemu planu, v projektu vitka proizvodnja skupaj iščemo rešitev za najboljši plan proizvodnje z namenom omogočiti prodaji točne potrditve. Nabavi želimo omogočiti nek stabilen proizvodni proces, kjer bi imeli posledično kar se da kontinuirane dobave materiala. Sama proizvodnja bi imela v tem planu znan proizvodni takt brez večjih neplaniranih motenj.

Cilji za naprej so postavljeni optimistično. Glavni cilj je izboljšati potrditve naročil kupcem, za kar so potrebne aktivnosti iz večjih oddelkov (proizvodnja, nabava, prodaja, razvoj).

Sem pa tokrat povprašala sodelavce iz različnih oddelkov za mnenje o projektu prenove planiranja. Pa pogledjmo njihova razmišljanja:

Vprašanja oddelku računovodstva
ga. Dragica Benedičič

Ali je višina zalog nedokončane zaloge bolj obvladljiva po novem?

Zaloge nedokončane so manjše, delno zaradi prenove planiranja, delno pa zato, ker se nalogi D10 zaključujejo večkrat med letom, prej pa so se večinoma konec leta.

Kakšen vpliv ima na obračun proizvodnje dejanski odpis materiala ter sproten vnos izmeta?

Ker se izmet odpisuje sproti na vsak proizvodni nalog, je na končnem obračunu naloga manj računovodskega odmika in hkrati manj inventurnih razlik.

Vprašanja oddelku prodaje
ga. Petra Lotrič in g. Roman Prezelj

Ločili smo proizvodni in prodani plan. Ali se je kvaliteta prodajnega plana izboljšala?

Stanje v planu v preteklosti ni odražalo dejanskega stanja. Podatki o naročilih in napovedih so se spreminjali ter prilagajali proizvodnemu planu. Na ta način se je izgubila sledljivost. Z ločitvijo prodajnega in proizvodnega plana pa smo dobili možnost vpogleda v zgodovino napovedi. Hkrati lahko tudi ocenimo točnost napovedi, ki jih pošljejo kupci.

Obveščanje plana o stanju v proizvodnji in materialni pokritosti proizvodnje pred petimi leti in sedaj?

Nov sistem planiranja na področju obveščanja ni prinesel bistvenih sprememb. Še vedno se prepogosto dogaja, da dobimo informacijo o neizdelanih SE oz. prestavljenih rokih prepozno.

Razlika vnosa napovedi pred petimi leti (Excel) in sedaj?

Pred petimi leti so se štirimesečne napovedi vnašale v Excelovo datoteko, kjer je bila zaradi večkratnega prepisovanja istega podatka večja možnost napak, hkrati pa je bilo to bolj zamudno delo. Sedaj se napovedi vnašajo neposredno v SAP, ki nam omogoča tudi pregled napovedi, naročil ter tudi planirane proizvodnje (MD04) oz. odpremi (/DOMEL/NAPOVEDI). Pri novem sistemu je moteče to, da moramo za pregled terminskih sporazumov uporabiti ločeno transakcijo in nimamo enotnega pregleda nad posameznim kupcem. Tako v transakciji /DOMEL/NAPOVEDI niso vidne količine iz terminskih sporazumov.

Ali so kakšne prednosti vpeljave terminskih sporazumov kupcev v SAP?

Prednost terminskih sporazumov je v tem, da ni potrebno vsak teden pretipkavati množice sprememb pri naročilih, hkrati pa je to lahko tudi slabost, saj o večjih spremembah navadno nismo pravočasno obveščeni.

Potrditev naročil se je deloma izboljšala, ker pa imamo natančne dnevne velikosti serij, obstajajo verjetno še potenciali. Kako to vidijo komercialisti?

Izboljšanje potrditev v prodaji še ni prišla prav do izraza, saj navadno zaradi poznih obvestil o spremembah proizvodnega plana oz. premaknitvah proizvodnje kljub planirani natančni dnevni velikosti serij kupcu ne moremo ustreči – primer zamud in količinsko premajhnih dobav.

Vprašanja oddelku montaže
g. Robi Mesec

Primerjava oskrbe montaže iz skladišč pred petimi leti in danes?

- Pred leti je bilo vpeljana poslovanje z materialnimi oddajnicami – čeki.
- Izpis materialnih oddajnic in delovnih nalogov je opravljala planerka v oddelku.
- Mojster je ob vsakem razpisnem DN moral poskrbeti, da so se čeki prenesli na prave skladiščne lokacije.
- V kolikor ni poskrbel za pravo prerazporeditev, so se materialne

izdajnice – čeki lahko izgubili, ali pa jih je skladiščnik vrgel v koš. Posledica tega je bilo kasnejše pomanjkanje materiala.

- Na vsako materialno izdajnico so skladiščniki morali odknjžiti točno določeno količino.
- Ker je bilo količine težko zaokroževati, je bila marsikatera materialna oddajnica napačno obremenjena.
- Zaradi netočne izdelave serij (+,-) so nastajali viški oz. manki ob določenem času.
- Pred petimi leti je bilo vsak naknadni dvig potrebno dvigniti z ustreznim dokumentom – naročilnico, ki je morala imeti podpis nadrejenega.
- Danes se material preknjiži na skladišče v montaži, kasneje se ugotavlja vzrok za manko –delo na linijah je bolj tekoče.
- Embalaža za SE se je odknjževala enkrat tedensko ali mesečno.

Obveščenost mojstrov o tedenskem planu in natančnost plana pred petimi leti in danes?

- Pred petimi leti mojstri niso imeli popolnih podatkov o planu.
- Danes vsak mojster na e-mail tedensko prejme obvestilo o zaporedju in velikosti serij na montažni liniji.
- Danes vsak mojster prejme izpis vrstnega reda serij v delu s številko delovnega naloga.
- Danes mojster preko HYDRE prejme vsa obvestila o planiranem delu na liniji.
- Spremembe v SAP so ažurirane po potrebi tudi večkrat tedensko. Mojstri so o tem obveščeni tudi ustno in preko e-mail-a.

3. Nepredvideni zastoji montaže zaradi manjka materiala pred petimi leti in danes?

- Pomanjkanje materiala zaradi prekoračitve serij.
- Danes se material retrogradno odpisuje na vsak delovni nalog; v kolikor ga montaža preseže, se materiala odpiše več.
- Danes se material naroča preko SAP – ni težav ob naročanju, včasih se je lahko izgubila posamezna materialna izdajnica. Zastoj na liniji je bil velik (nova izdajnica, naročilnica, iskanje materiala ...).

Obveščanje montaže o stanju prodajnih količin in dobavah kritičnega materiala pred petimi leti in danes?

- Pred leti ni bilo vpogleda v dobave posameznega materiala, s strani proizvodnje ni bilo ustreznega znanja v pregled dobav.
- Danes smo o vsaki neplanirani ne-dobavi pravočasno obveščeni, imamo tudi ustrezna znanja za pregled.

Stanje zalog surovin in polizdelkov pred petimi leti in danes?

- Pred leti nadzora nad zalogo ni bilo (samo da ne zmanjka).
- Danes se v oddelku dnevno preverja zaloga polizdelkov in se po potrebi napravi korekcija pri planiranju ali pri urejanju dejanskega stanja zalog (odpisi, knjiženje na zalogo).

Sodelovanje z ostalimi proizvodnimi oddelki?

- Izredno velik je napredek med sodelovanjem z avtomatskimi stiskalnicami in oddelkom BMC mas.
- Po prenosu novega načina planiranja je izredno dobro in usklajeno sodelovanje med planom in montažo (posluš na spremembe plana na pobudo montaže).

Vprašanja oddelku nabava

g. Tone Čufar

Ali so podatki o potrebah za material v sistemu kvalitetnejši sedaj kot pred petimi leti?

Da, kvaliteta podatkov v SAP je boljša, za kar gre zasluga udeležencem v procesih na vseh ravneh in področjih delovanja.

Ali je vpeljava novega načina naročanja (TS) dobaviteljem prispevala k boljši oskrbi proizvodnje in manjšim zalogam?

Da, zato je treba nadaljevati z uvedbo TS povsod tam, kjer je to možno in smiselno.

Ali dobite iz plana boljše informacije o dogajanju na prodajnem planu in o tekočem tedenskem proizvodnem planu kot pred petimi leti?

Da, je pa potrebno nadaljevati z aktivnostmi na tem področju. Ocenjujem, da se lahko sodelovanje in komunikacija še nadgradi in izboljša.

Kako vplivajo bolj točni podatki o zalogah v sistemu na nabavo materiala?

Vplivajo na točnost postavljanja rokov za dobave materialov v ustreznih količinah, s tem pa na zanesljivost oskrbe in nadaljnje zmanjševanje zalog.

Vprašanja oddelku informatike **ga. Majda Pipan**

Kako je oddelk informatike sodeloval pri projektu prenova planiranja?

Pri tem, kako naj potekajo procesi po novem, smo s svojimi idejami sodelovali tudi informatiki. Zunanji SAP svetovalci, ki poznajo funkcionalnosti SAP sistema do podrobnosti, pa so pripravili nastavitve sistema, da deluje tako, kot si je zamislila ekipa, ki je sodelovala pri prenovi procesa planiranja. Ker je bilo pred prehodom na novo planiranje potrebno popraviti ogromno matičnih podatkov, smo v informatiki to izvedli z masovnimi spremembami. Poleg tega je bilo potrebno napisati nekaj novih programov, predvsem za različne prikaze potreb po izdelkih in polizdelkih za proizvodnjo in prodajo.

Ali so kakšne spremembe v sistemu po uvedbi projekta prenove planiranja?

Najprej pomislim na to, da se je precej povečala količina podatkov v SAP tabelah, saj smo prešli na dnevne delovne naloge. Odprlo se je tudi nekaj novih skladišč zaradi oskrbovanja proizvodnih lokacij. Povečalo se je število prometnih dokumentov, vendar je mnogo knjiženja sedaj avtomatskega, zaradi retrogradnega odvzema. Prenova planiranja je prinesla tudi elektronske odpoklice s strani nekaterih kupcev in pa terminske sporazume z nekaj dobavitelji. V ozadju sedaj teče tudi več obdelav, ki tekoče preverjajo podatke in o spremembah obveščajo odgovorne osebe.

Kako sodeluje informatika s planiranjem danes?

Projekt je prinesel veliko vsebinskih sprememb in obstoječa ekipa iz informatike ni več mogla vsemu slediti. Zato smo zaposlili novega sodelavca Edota, ki res stalno sodeluje pri projektu. Vsebinsko pozna v taki meri, da lahko pomaga drugim SAP uporabnikom, SAP svetovalcem pa tudi lahko sugerira uporabne rešitve. Naša programerka ima še vedno dovolj dela s programiranjem dodatnih poročil, s katerimi želimo uporabnikom olajšati planiranje. Jaz pa ob določenih spremembah še vedno poskrbim za masovne spremembe na matičnih podatkih, novim uporabnikom pa dodeljujem in odzvemam avtorizacije za delo, seveda v skladu s potrebami procesa planiranja.

PRIDRUŽILI

SO SE NAM NOVI SODELAVCI

Danica Jelenc

Saj ne morem verjeti, da čas res tako beži. Se mi zdi, da je bilo ravnokar, ko sem lansko leto prosila sodelavce, ki so se na novo zaposlili, naj se na kratko predstavijo. No, pa je leto očitno tako hitro minilo, da imamo spet kar nekaj na novozaposlenih. Že pred dopustom sem vse prosila za sodelovanje in odziv je bil zelo dober. Špela iz kadrovske službe mi je pripravila seznam, na katerem je 19 imen novih sodelavcev. Pri vsem tem mi je najprej padlo v oči, da je med temi novimi samo ena ženska. Ne vem, če je to ravno dobro, ampak je pa dejstvo, da očitno naše podjetje bolj rabi moško delovno silo. Sicer je pa to tema za koga drugega, jaz moram paziti, da se ne bom oddaljila od teme, ki jo pripravljam.

Od vseh 19, ki sem jih prosila za sodelovanje, sem dobila 15 odgovorov, ki jih boste lahko prebrali v nadaljevanju. Ob tej priložnosti naj se najprej zahvalim vsem, ki ste mi odgovorili na vprašanja, ki sem vam jih poslala, pa poenterkam Martini, Miji, Špeli in Eriki za pomoč pri posredovanju. Dragi sodelujoči! Upam, da ne boste zamerili, ker sem vaše odgovore malo priredila, da je vaša predstavitev sestavek, ne pa odgovori na vprašanja. Če sem koga od novozaposlenih nevede zgrešila, naj mi oprostite, če bi pa bil rad predstavljen, naj mi pove, da bomo to naredili v naslednji številki Mozaika. Sedaj pa je najbolje, da pričnemo s predstavitvami.

GAŠPER POTOČNIK

Sem Gašper Potočnik in prihajam iz Lajš. Pozimi se v prostem času ukvarjam s sankanjem in sem član Sankaškega društva Domel. Sem pa tudi gasilec v PGD Selca. Zaposlitev v Domelu ni moja prva zaposlitev, za prosto delovno mesto sem se prijavil na razpis in sem bil sprejet. Moje delovno mesto je v orodjarni, sem ročni orodjar na oddelku BMC. Moja zadolžitev je, da popravljam in čistim orodja. Ob nastopu nove službe sicer nisem vedel, kaj naj pričakujem, a sem s sedanjim delom zadovoljen. Presenečenj v zvezi z delom ni bilo, če pa je že katero bilo, je bilo to pozitivno.

ANŽE POTOČNIK

Moje ime je Anže Potočnik, prihajam pa iz Dražgoš. Prosti čas zapolnjujem s tekom. Tole ni moja prva zaposlitev, za prosto delovno mesto pa sem izvedel na razpisu. Sicer sem pa v Domelu že pred leti opravljal obvezno prakso, ko sem še obiskoval srednjo strojno šolo. Novi sodelavci so me odlično sprejeli, opravljam pa delo ročnega orodjarja. Vsa moja pričakovanja, ki sem jih imel ob nastopu nove službe, so se definitivno izpolnila in sem zelo zadovoljen.

ŽIGA ŠTALEC

Sem Žiga Štalc, prihajam iz Smoleve, majhne vasice pri Železnikih. V prostem času se rad družim s prijatelji in hodim v hribe z mojim psom. Služba v Domelu je moja tretja, saj sem najprej delal pet let v LTH Unitechu, kjer sem imel tudi obvezno prakso. Potem sem nekaj časa delal še na Indramatu, sedaj sem pa v Domelu. Za prosto delovno mesto v Domelu mi je povedala mami, ki je ravno tako zaposlena tukaj. Novi sodelavci so me dobro sprejeli, nekaj sem jih poznal že od prej. Trenutno opravljam različna dela na CNC stružnici, CNC rezkalnem stroju, poliram...

Z delom sem zadovoljen, še posebej mi je všeč, da delam na različnih strojih, ker na ta način pridobivam več izkušenj. Najbolj pozitivno presenečenje pri novi službi je, da delam le v dopoldanskem času, saj sem do sedaj vedno delal v treh ali celo štirih izmenah. Najbolj mi je ustrezalo delo v treh izmenah, zato bi lahko rekel, da je rahlo negativno to, da moram vedno zgodaj vstajati, vendar se bom že privadil.

GREGOR BERNIK

Ime mi je Gregor Bernik, prihajam iz Šovelj in v prostem času igrati mali nogomet. Zaposlitev v Domelu je moja prva, sem pa skozi celotno srednjo šolo v Domelu prejemal štipendijo, tako da sem vsako leto tri tedne med počitnicami delal v Domelu. Vsi novi sodelavci so me sprejeli res odprtih rok in mi že od vsega začetka pomagajo pri vsaki stvari, ki mi še ne gre dobro od rok. Opravljam pa delo mojstra na montažni liniji 8. Ko sem se odločil, da zaenkrat ne bom šel študirat in da se bom raje zaposlil, res nisem vedel, kaj naj pričakujem. Niti tega nisem vedel, kakšno delo bom opravljal. Zdaj, ko sem se že kolikor toliko privadil, pa mi je moje delo zelo všeč. Na samem začetku si nisem mislil, da me bodo vsi tako dobro sprejeli, saj sem po domače rečeno še »mulc«. To je

bilo do sedaj največje pozitivno presenečenje. Moje delo mi je všeč, ker je zelo raznoliko. Vsak dan se najde kakšna nova stvar ali nov problem, ki ga je potrebno rešiti. To pa seveda pomeni, da se bom moral še veliko naučiti in bo treba še kar nekaj privajanja.

LOVRO SUŠNIK

Sem Lovro Sušnik, prihajam iz Škofje Loke. Prosti čas rad preživljam zunaj, pa naj bo to na kolesu, sprehodu, ali na kakšni pijači. Ljubiteljsko pa tudi pojem v Škofjeloškem oktetu, kjer dobim veliko zagona in energije. To je moja prva zaposlitev, bil pa sem Domelov štipendist. Končal sem srednjo tehniško šolo za poklic elektrotehnik. Sodelavci so me lepo sprejeli. Če imaš do nekoga dober odnos, potem ni nobenih ovir, da se ne bi dobro razumeli. Trenutno se uvajam za mojstra na rotorski liniji 4, kjer je delo dinamično in osem ur mine, kot bi trenil. Delam rad, sicer se pa pri vsakem poklicu najdejo kakšni plusi in minusi.

UROŠ LOTRIČ

Ime mi je Uroš Lotrič. Prihajam iz Dražgoš. V prostem času se ukvarjam s športom. To je moja prva redna zaposlitev. Za prosto delovno mesto pa mi je povedala Špela Vrhunc, sicer pa sem v Domelu delal že kot štipendist, nekaj časa pa tudi preko študentskega servisa. Vsi novi sodelavci so me sprejeli zelo dobro. Trenutno opravljam delo mojstra na statorski liniji 2. S svojim delom sem zadovoljen in lahko rečem, da so se moja pričakovanja skoraj povsem izpolnila.

JOŽE KAMENŠEK

Sem Jože Kamenšek, doma v naselju Trnje v Železnikih. Prosti čas namenim udeleževanju v Prostovoljnem gasilskem društvu Železniki, turnemu smučanju, freeride smučanju, športnemu plezanju, kolesarjenju, pohodništvu, igranju rokmeta v RD Alples Železniki, vožnji z motorjem ... Zaposlitev v Domelu je moja druga, saj sem prej že opravljal delo monterja centralnih naprav in vodovodnih inštalacij. Sploh nisem vedel, da ima Domel odprt kakšen razpis. Kar na srečo sem poslal prošnjo za zaposlitev v kar nekaj podjetij, med drugim tudi v Domel. Po nekaj dneh so me že poklicali na razgovor. Naslednji korak je bila napotnica za zdravniški pregled in vprašanje, kdaj bi pričel z delom. Prej sem bil v podjetju Domel dvakrat na strokovnem obisku s strojno fakulteto. Nekaj sodelavcev poznam iz Železnikov, z nekaterimi smo bili sošolci na fakulteti. Sprejeli so me lepo in menim, da sem se kar hitro vključil v odlično kolektiv. Trenutno opravljam pripravništvo v tehnologiji na področju avtomobilske industrije (APEC). Če povem po pravici, sploh nisem imel nobenih pričakovanj glede tega, kakšno delo bom opravljal. Ko so mi ponudili, da lahko izbiram med delom v razvoju ali tehnologiji, sem se odločil za manj sedeče delo tehnologa. Izbire tudi danes ne bi spreminjal. Všeč mi je dinamično delo, ki ga trenutno opravljam.

PRIMOŽ LOTRIČ

Moje ime je Primož Lotrič. Prihajam iz Dražgoš. V prostem času igram hokej na rolerjih, aktivno pa tudi sodelujem kot gasilec v PGD Dražgoše.

To je moja prva zaposlitev, vendar sem že prej kot štipendist vsako leto v Domelu opravljal poletno prakso.

S sodelavci se dobro razumemo in so me lepo sprejeli. Delam v orodjarni na CNC stroju za rezkanje in vrtanje. S svojim delom sem zadovoljen, saj je delo takšno, kot sem si ga želel in pričakoval.

GAŠPER TUŠEK

Sem Gašper Tušek, prihajam iz Selc. zaposlen sem kot konstruktor v poslovni enoti ECS. Že v srednji šoli sem postal štipendist podjetja Tehnica. Ko se je Tehnica priključila Domelu, pa sem postal Domelov

študent. To je moja prva redna zaposlitev, kot študent pa sem podjetje spoznaval že s počitniškim delom in s študijsko prakso. Povsod, kjer sem delal, so me sodelavci lepo sprejeli, odgovorili na vsa moja vprašanja in mi pomagali pri vključitvi v kolektiv. Delo, ki ga opravljam, je zanimivo in je izpolnilo vsa moja pričakovanja. Upam, da bom pri svojem delu še napredoval in osvojil kar se da veliko novih znanj.

DUŠAN JAUŠEVEC

Moje ime je Dušan, star sem 25 let, doma pa sem iz Železnikov. Leta 2003 sem zaključil osnovno šolo in se istega leta vpisal na program tehniške gimnazije na Srednji elektro in strojni šoli v Kranju (današnji Tehniški šolski center Kranj). Splošno maturo sem opravil leta 2007, potem pa sem se tudi vpisal na dodiplomski univerzitetni študijski program strojništva na Fakulteti za strojništvo v Ljubljani, kjer sem letos marca tudi diplomiral.

Med poletnimi počitnicami sem kot dijak in študent že spoznal tudi delo v podjetju Indramat elektromotorji v Škofji Loki in podjetju TCG Unitech (današnji LTH ULITKI). Zaposlitev v Domelu je tako moja prva resna zaposlitev.

V Domelu sem kot študent na praksi začel delati v juliju 2011, ko sem bil dodeljen v oddelek mehanskega razvoja motorjev za pogon ventilatorjev. Zadnji dve leti sem bil tako s krajšimi prekinitvami zaradi študijskih obveznosti več ali manj kar v Domelu, tako da sem že tekom študija spoznaval delo v razvoju. Moje delo obsega vse od izvedbe teoretičnih preračunov in konceptov, izdelave modelov in tehnične dokumentacije v programu pro/engineer, pa do meritev in raznoraznih testiranj. Z delom, ki ga trenutno opravljam, sem zadovoljen. Tudi sodelavci so me dobro sprejeli in se dobro razumemo. Sicer pa se mi na splošno zdi, da je kolektiv v Domelu zelo dober in profesionalno naravnani.

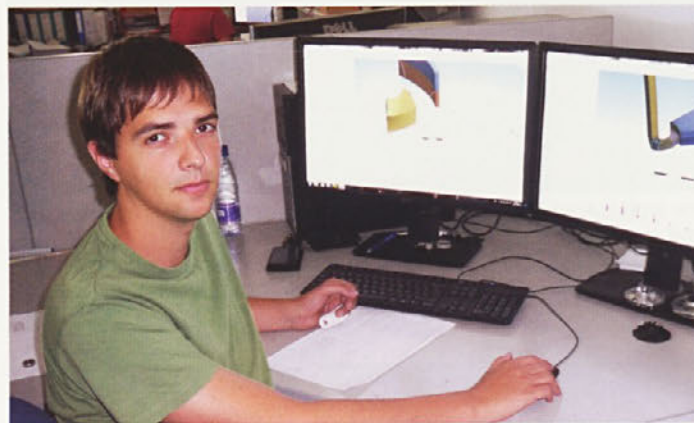
V poletnem času se v prostem času ukvarjam predvsem s kolesarjenjem, seveda neprofesionalno, na kolesu pa me boste lahko srečali v Selški dolini in njeni bližnji okolici.

MIHA URH

Sem Miha Urh in prihajam iz Virmaš pri Škofji Loki. Rad imam šport, zato veliko prostega časa namenim prav raznim športnim aktivnostim. V podjetju Domel sem med poletnimi počitnicami delal že v času študija, saj sem bil Domelov študent. Po opravljeni diplomi sem se takoj zaposlil v podjetju, zato je to tudi moja prva zaposlitev. Zaposlen sem v oddelku PE-KO, in sicer kot konstruktor orodij. S sodelavci, ki mi ob nastalih težavah nudijo brezpogojno pomoč, se zelo dobro razumem. Z delom, ki ga opravljam, sem zadovoljen, saj je delo precej raznoliko in inovativno. Samo delo konstruktorja orodij pa zna biti včasih tudi nekoliko stresno, saj so roki izdelave orodij navadno precej kratki. Na samem delovnem mestu nisem opazil večjih presenečenj, saj sem sam sistem in način delovanja že nekoliko spoznal, ko sem opravljal prakso med poletnimi počitnicami. Kot rečeno, mi je delo konstruiranja oz. snovanja novih orodij zanimivo, saj se namreč ujema s smerjo konstruiranja in mehanika, ki sem jo izbral na fakulteti za strojništvo.

DOMEN ČEMAŽAR

Sem Domen Čemažar in prihajam iz Davče. Z Domelom sem se spoznal že med časom študija, saj sem bil študent. Po opravljeni diplomi sem se takoj zaposlil, tako da je to tudi moja prva zaposlitev.

Zaposlen sem v oddelku bazičnega razvoja. Ker sem v zadnjem letu in pol aktivno sodeloval pri razvoju nekaterih novih izdelkov, sem se tako s sodelavci kot tudi s samim delom že dobro spoznal. Moje delo obsega vse od izračunov, izdelave strukturnih in aerodinamskih simulacij, konstruiranja modelov, pa do izvedbe nekaterih meritev, s samim delom pa sem zelo zadovoljen. V oddelku sta me pozitivno presenetila predvsem zelo visok nivo znanja, ki se uporablja pri razvoju in pa sodelavci, ki so vedno pripravljeni nuditi pomoč.

MATJAŽ ČERNIVC

Sem Matjaž Černivc, star sem 26 let in živim v Železnikih. Preteklo leto sem uspešno zaključil univerzitetni študijski program strojništva na smeri mehatronika, mehatronski sistemi in avtomatizacija na Univerzi v Ljubljani - Fakulteti za strojništvo. Tekom študija sem se podrobneje posvetil področjem tehnične kibernetike, obdelovalnih sistemov in

SPLETNI PIŠKOTKI

računalniške tehnologije. V prostem času se ukvarjam z modelarstvom, ribolovom in s številnimi športi (tenis, smučanje, kolesarstvo, fitnes).

To je moja prva redna zaposlitev, vendar sem že v času študija opravljal najrazličnejša dela s področja strojništva. Posebej bi še izpostavil delo na projektu, kjer je laboratorij Fakultete za strojništvo LAKOS skupaj z Univerzitetnim Kliničnim centrom Ljubljana razvil novo metodo rekonstrukcije dojke pri bolnicah z rakom. Sam sem opravil celoten CAD in CAM.

Kot pripravnik opravljam zelo raznovrstna dela s področja konstrukcije in tehnologije. S svojim delom sem zelo zadovoljen, saj se lahko udeležujem na številnih področjih strojništva. V sedmih mesecih, kolikor sem zaposlen v Domelu, me je pozitivno presenetila zelo visoka stopnja avtomatizacije in robotizacije.

Naj le še dodam, da sem zelo vesel, da sem postal del uspešnega kolektiva Domel, v katerem se počutim prijetno in s strani sodelavcev zelo dobro sprejeto.

ROK LUŠINA

Sem Rok Lušina in prihajam iz Dražgoš. V prostem času igram hokej na rolerjih, ukvarjam pa se tudi s časomerilstvom. Sem član PGD Dražgoše, zato del prostega časa namenim tudi gasilski dejavnosti. Zaposlitev v Domelu je moja prva, sicer pa sem v Domelu opravljal prakso kot študent, nato pa sem nekaj časa delal še preko študentskega servisa. Takrat sem tudi izvedel za prosto delovno mesto. Moji sodelavci so me zelo dobro sprejeli. Delam pa kot merilec v merilnici na koordinatnem merilnem stroju. S svojim delom sem zadovoljen, in do sedaj so vsa moja pričakovanja izpolnjena. Na samem začetku posebnih presenečenj ni bilo, ne v negativnem ne v pozitivnem smislu, vse je bilo nekako tako, kot sem pričakoval.

Roman Megušar

Piškotki (angleško cookies) so zelo majhne besedilne datoteke na trdem disku vašega računalnika, pametnega telefona, tablice ali katere koli podobne elektronske naprave.

Posamezen piškotek shrani spletno mesto, ki ga obiščete. Z njo vas označi in vpiše v svoj »imenik« uporabnikov. Podobno kot EMŠO na osebni izkaznici mali piškotek vsebuje posebno, edinstveno kodo, ki spletni strani pomaga razlikovati med napravami in obiskovalci.

Piškotki seveda niso tako enostavni in počnejo še marsikaj. Z njihovo pomočjo si lahko spletne strani zapomnijo uporabnikove nastavitve, navade, iskane termine, brskalnik, trenutno ločljivost ekrana ... seznam je dolg. Pripelje lahko tudi do neželenih, zasebnih in intimnih področij posameznikovega življenja.

Evropska unija je sprejela direktivo, ki uporabniku daje moč, da o piškotkih sam odloča. V slovensko zakonodajo jo je prinesla lani sprejeta sprememba zakona o elektronskih komunikacijah, uporabljati pa se je ureditev začela 15. junija 2013.

Kaj uporaba piškotkov navadno pomeni v praksi? Če recimo redno obiskujete spletno prodajalno, se vam zaradi uporabe piškotkov ne bo treba vedno znova prijavljati. Vaša izbrana prodajalna bo glede na to, katere izdelke ste si največ ogledovali, kaj ste iskali in nazadnje - kaj ste dejansko kupili - ustvarila vaš osebni profil. Na ta način vam bo ob vsakem obisku lahko učinkoviteje ponudila tisto, kar bržkone dejansko iščete. Svoje spletno mesto bo za vašo sejo prilagajala vašim potrebam ali si zapomnila, kakšne nastavitve imate sami najraje.

Piškotki sami sicer ne morejo vsebovati zlonamerne kode ali računalniških virusov, so pa lahko zelo invazivni in se trudijo z naprave nagrabiti toliko potencialno zanimivih informacij, kot se le da.

Vir. rtvslo.si

NELA

RAZVOJ ZA PRIHODNOST

Lojze Demšar

NELA razvojni center d.o.o. je rezultat namere o sodelovanju vodilnih slovenskih podjetij iz panoge elektroindustrije in elektronike. Sedaj že lahko rečemo, da je NELA pomembno prispevala h krepitvi mednarodne konkurenčnosti slovenskih podjetij iz vrst elektroindustrije. To je eden od korakov na poti, pomemben za vsa podjetja, ki so pristopila k operaciji.

Družba je bila ustanovljena v drugi polovici leta 2011 in danes lahko rečemo, da je že na polno zakorakala v gospodarski prostor tako v Sloveniji kot v Evropi.

Že od samega začetka teče dvanajst projektov, ki jih vodijo posamezne podružnice, ki so organizirane širom Slovenije. V začetku letošnjega leta pa se je obstoječim dvanajstim projektom pridružil še nov projekt v okviru podružnice Selca, ki je rezultat sodelovanja z avstrijskimi partnerji.

V vsakem projektu poteka najvišja stopnja razvoja na področju elektroindustrije. Naši zaposleni so vrhunski strokovnjaki na svojem področju in podjetje kot tako se lahko pohvali z odličnimi rezultati. Trenutno je v družbi NELA razvojni center d.o.o. v desetih podružnicah zaposlenih 54 razvojnikov, med njimi kar pet doktorjev znanosti in en magister znanosti. Za vodenje podružnic skrbijo direktorji podružnic v sodelovanju z direktorjem družbe in projektno pisarno. Tudi direktorji podružnic, ki v družbi niso zaposleni, so vrhunsko usposobljeni strokovnjaki, ki celotnemu delu dajejo poseben pečat in usmerjajo razvoj v pravo smer ter delijo znanje in izkušnje z našimi razvojniki, hkrati pa skrbijo, da je delo vsebinsko skladno s projektnim načrtom.

Res je, da večinoma razvijamo za naše družbenike, kar je bilo tudi planirano že ob ustanovitvi podjetja, a vseeno je potrebno poudariti, da se razvojne možnosti širijo in da se na nekaterih področjih pridobiva tudi druge zunanje partnerje, ki so zainteresirani za razvoj in rešitve, ki jim jih lahko ponudi NELA.

Pomembna je tudi sinergija med posameznimi projekti in s tem stremimo k vzpostavitvi pomembnega razvojnega središča ter vzpostavitvi še večjega sodelovanja med podjetji v panogi. Z izkoriščanjem sinergij in s pomočjo vrhunske razvojne opreme lahko zmanjšujemo stroške razvoja ter krepimo raziskovalno kapaciteto in vzpostavimo strukturo, ki bo odražala najvišji nivo poslovne in tehnične odličnosti v Sloveniji.

Do danes se lahko pohvalimo z dvema registriranimi blagovnimi znamkama, ena od teh je že mednarodno priznana, pri drugi je mednarodna registracija še v teku, ter s petimi mednarodnimi patentnimi prijavi. Pravice intelektualne lastnine so rezultat dela v razvojnem centru in v bližnji prihodnosti pričakujemo še več takih inovacij, ki bodo pomenile velik korak na področju elektroindustrije.

V mesecu marcu 2013 smo ustanovili tudi prvo podjetje, katerega lastnik je v celoti NELA razvojni center d.o.o. Novoustanovljeno podjetje se ukvarja predvsem z intelektualno lastnino, prijavo patentov, blagovnih znamk in s svetovanjem na tem področju.

Pomembno dejstvo je, da skoraj polovico sredstev pridobimo s pomočjo sofinanciranja Evropske unije in Republike Slovenije. Skupna vrednost sofinanciranja je 19,9 mio €, od tega 4,9 mio € za razvojno raziskovalno delo in 14,9 mio € za investicije v razvojno dejavnost. V konstantnem sodelovanju z Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo se trudimo začrtane cilje izpolnjevati čim bolj v skladu s planom, ki je bil postavljen na začetku projekta. Vsebinsko in finančno gledano v celoti sledimo začrtanim ciljem, tako smo do danes oddali tri popolne zahteve na koncu vsakega polletnega mejnika. Četrta zahteva bo oddan po planu okoli 20. avgusta letos.

Peter Šifrer in Lojze Demšar ob ustanovitvi podjetja IRR storitve d.o.o.

Na začetku projekta je bil že izplačan 30% avans (5,9 mio €), z ostalimi tremi zahtevki pa smo pridobili malenkost več kot 9 mio € denarnih sredstev, od tega je 7,6 mio € evropskega denarja in 1,4 mio € denarja, ki ga zagotovi proračun Republike Slovenije.

V novembru lani smo organizirali prvo razvojno konferenco družbe NELA, kjer so se predstavile vse podružnice s svojimi projekti. Letos pa smo v aprilu sodelovali tudi na konferenci SLOVECRO v Biogradu na moru, kjer je slovensko podjetje organiziralo konferenco z namenom pomagati sosedi Hrvaški ob vstopu v Evropsko unijo. Na to konferenco smo bili povabljeni kot primer dobre prakse in kot eden uspešnejših razvojnih centrov, da predstavimo naše delo, poslanstvo, rezultate in ne nazadnje tudi postopek sodelovanja in prijave projekta na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo. Svoj razstavni prostor pa smo imeli tudi na celjskem sejmu – sejmu Formatool.

Pozitivna energija, pripadnost in motivacija družbenikov ter zaposlenih v razvojnem centru NELA so garancija, da bomo cilje, ki smo jih zapisali v program poslovanja, tudi uresničili.

PROMOCIJA

ZDRAVJA

Vodstvo je konec lanskega leta sprejelo sklep, da se 1.1.2015 v podjetju in obih lokacijah Na Plavžu in v Retečah, torej tudi na dvorišču, ne bo več smelo kaditi. Marsikdo o tem gotovo še ne razmišlja, ampak bo lahko nastal problem, ko bo nastopil navedeni datum prepovedi.

Da bi vse skupaj olajšali, smo v septembru 2013 v sodelovanju z gospo Alenko Košir, dipl. med. sestro, ponovno pripravili program CINDI – odvajanje od kajenja za vse zaposlene, ki si želijo nehati kaditi. Delavnice se bodo začele v septembru (točni termini delavnic bodo objavljeni naknadno) in bodo potekale v sejni sobi podjetja v petih zaporednih terminih po 45 minut. Odvijale se bodo v času med 13. in 15. uro, tako da boste vsi prijavljeni imeli neovirano možnost obiska delavnice.

Janja Kozjek

Zato vsi, ki bi se želeli prijaviti na delavnico ODVAJANJA OD KAJENJA, naj to storijo do **23. septembra** na telefon 145 v kadrovskem oddelku ali pri svoji poenotki.

Za nekaj besed o kajenju smo že pred časom prosili tudi doktorja Branka Koširja iz zasebne ambulante Železniki. Posređoval nam je naslednji članek:

KAJENJE

Dr. Branko Košir

Nobeden se ne rodi kot kadilec, saj kajenje ni naravna človeška potreba. Prve izkušnje s cigaretami največkrat segajo v mladostniško radovednost in nepremišljenost. Prvo cigareto spremljajo omotica, kašljanje, slab okus v ustih in slabost. Močna želja po pomembnosti in odraslosti premaga vse slabosti, ki jih prinaša kajenje. Z iskanjem priložnosti za novo cigareto postane kajenje sčasoma odvisnost. Še več – po nekaj letih postane kajenje tako avtomatizirano, da se kadilec od 20 pokajenih cigaret spomni le 2 ali 3.

Da postane nekdo odvisen od cigarete, se s tem sooči šele, kadar nima cigarete.

Vsak kadilec ve, da je kajenje škodljivo in da slabo vpliva na zdravje, saj to piše na vsaki škatlici cigaret. O tem pa le redko razmišlja in nevarnost podcenjuje, opustitev pa prelaga na večni »jutri«, na dan ko se bodo težave ali bolezen pojavile. Na žalost je to pogosto prepozno.

Ob vsakem vdihu kadilec vdahne ogljikov monoksid, katran, nikotin in še približno 4000 snovi, od katerih jih vsaj 70 povzročata raka.

Bolezni, ki so povezane s kajenjem, so:

- kronični bronhitis (več mesecev na leto kašelj in izkašljevanje sluzi)
- kadilec dobi vsakih 10 let 1 kilogram katrana in pljuča. Ocenite svojo okvaro pljuč z izpolnitvijo vprašalnika na: <http://freeweb.siol.net/bra307/vprasaniki.html>
- rak na pljučih (1 leto kajenja radioaktivne snovi v cigaretnemu dimu povzročijo približno toliko sevanja, kot da bi 250 x slikal pljuča z rentgenom)
- srčni infarkt (kajenje vpliva na oženje žil in na hitrejši nastanek arterioskleroze, kar slabi fizično sposobnost kadilca, poslabša se spolna moč, zveča se možnost zapletov na srcu, v možganih in žilju)
- rak v ustni votlini, grlu, na jeziku in želodcu
- rana na želodcu, dvanajsterniku
- srčno popuščanje, povišan pritisk, slabši vid in slabša telesna razvitost otrok, ki se rodijo materam kadilkam

V Sloveniji letno umre 3000 ljudi, ki so povezani s kajenjem, od tega večino pred 65. letom. Kadilec izgubi 10 do 20 let življenja.

Kajenje škoduje vsem, ki vdihavajo dim, tudi nekadilcu, ki se zadržuje v prostoru, kjer se kadi.

Cigaretni dim se ne zadržuje samo v prostoru, kjer se kadi, ampak se razširi po celotni hiši ali stanovanju.

Kajenje zelo malo da in veliko vzame.

Opuščanje kajenja:

Večina kadilcev je že vsaj enkrat poskušala s prenehanjem kajenja. Eni so uspeli prvič, eni so uspeli po večkratnih poskusih. Enim je to uspelo samim brez težav, drugi zaradi odtegnitvenega sindroma, ki nastane zaradi odvisnosti kadilca, tega ne morejo storiti brez pomoči drugih.

Tistim, ki se jim ne uspe odvaditi samim, priporočamo nakup obližev, ki jih je potrebno imeti prilepljene vsaj tri mesece, nato pa preiti na žvečilne gumije, ki jih uporabljate ob želji po kajenju. Če to ne uspe, je potrebno obiskati osebnega zdravnika, ki vam bo pomagal z napatitvijo na delavnico »Odvajanja kajenja«, ki poteka v okviru CINDI programa ali pa vam bo predpisal tablete, ki zmanjšujejo odvisnost.

Nekaterim pomaga hipnoza.

Koristi ob opustitvi kajenja:

1. poveča se samozavest, samozaupanje in samospoštovanje
2. takoj začne telo izločati strupe
3. takoj se zmanjša možnost za obolenja
4. dihanje postane lažje (hoja v hrib), večini pade srčni utrip in pritisk
5. kašljanje se počasi umiri
6. psihično in fizično počutje se izboljša
7. vrmeta se normalna občutka za voh in okus
8. koža postaja bolj prekrvavljena, napeta, izgubi rumenkasto siv odtenek
9. če pokadite eno škatlo dnevno, desetih letih privarčujete za en avto

KAJENJE IN KOPB

Kajenje je skoraj edini razlog za nastanek kronične obstruktivne pljučne bolezni (KOPB). Kadilci imajo jutranji kašelj za nekaj običajnega in dostikrat trdijo, da se brez cigaret ne morejo odkašljati. Vendar je prav kronični kašelj pogosto prvi znak bolezni, ki ostane spregledana in zato nezdravljena. Težko sapo, ki se sprva pojavlja le ob naporih, kadilci pripisujejo slabi telesni pripravljenosti. Edino učinkovito zdravilo, ki ustavi napredovanje bolezni, je opustitev kajenja, po nobeni doslej znani poti, se že nastale škode, ki jo je povzročilo kajenje, ne da popraviti. Najpogosteje se diagnoza KOPB postavi v tisti fazi bolezni, ko je bolnik že invalid. Z zdravljenjem lahko težave samo nekoliko olajšamo, v napredovalni fazi bolezni so bolniki pogosto odvisni od aparata, ki dovaja kisik.

KAJENJE IN RAK

Cigaretni dim vsebuje številne rakotvorne snovi. Od desetih bolnikov s pljučnim rakom jih je v povprečju devet kadilcev. Znižuje se starostna meja obolevanja za pljučnim rakom, zboleva vedno več žensk. V začetku tega stoletja, ko kajenje še ni bila splošno razširjena razvada, je bil pljučni rak izjemno redek, tako rekoč neznana bolezen. Kajenje je tudi glavni dejavnik tveganja za raka ustne votline in grla. Kadilci pogosteje zbolevali za rakom požiralnika, želodca in črevesja. Tudi rak sečnega mehurja, prostate in ledvic je pogostejši pri kadilcih.

Kajenje je dejavnik tveganja za razvoj raka dojke, raka materničnega vratu, levkemij, kožnega raka, raka trebušne slinavke in raka v otroštvu.

KAJENJE IN BOLEZNI SRCA IN OŽIJA

Pri kadilcih so pogostejše bolezni srca in ožilja, ki so na splošno največji ubijalec v sodobnem svetu. Kajenje pospešuje nastajanje ateroskleroze in s tem povezanih bolezni. Pogostejša sta srčni infarkt in možganska kap. Pri kadilcih je tveganje, da bodo umrli zaradi možganske kapi, dvakrat večje kot pri nekadilcih. Pri ženskah, ki kadijo in jemljejo kontracepcijske tablete, je tveganje za srčni infarkt 20-krat večje kot pri nekadilkah.

KAJENJE IN DRUGE TELESNE BOLEZNI

Kadilci so bolj nagnjeni k okužbam. Za četrtno vseh ran na želodcu je krivo kajenje. Gravesova bolezen, ki se kaže kot pretirano delovanje ščitnice, je v 80 odstotkih povezana s kajenjem,

kadilci imajo običajno hujšo obliko bolezni in huje prizadete oči. Kajenje je povezano s prezgodnjim nastankom sive mrežnice in nekaterimi drugimi boleznimi oči, ki lahko okvarijo vid in povzročijo slepoto. Pogostejša so obolenja zob in dlesni. Sladkorna bolezen je pogostejša pri kadilcih, sladkorni bolniki, ki kadijo, prej postanejo odvisni od uporabe insulina v injekcijah, pri njih se tudi pogosteje razvijejo ledvični zapleti sladkorne bolezni. Pogostejši so zlomi kolka zaradi osteoporoze. Pri zlomih dolgih kosti se kosti pri kadilcih veliko počasneje zarastejo. Upočasnjeno je celjenje ran. Četrtno primerov luskavice sproži kajenje. Povečano je tveganje za nekatere redkejšje kožne bolezni. Kadilci pogosteje obolevajo zaradi depresije.

KAJENJE IN NOSEČNOST

Noseče kadilke okvarjajo zdravje še nerojenemu otroku. Otroci kadilk imajo v povprečju nižjo porodno težo, že ob rojstvu imajo v povprečju slabšo pljučno funkcijo. Pri njih so pogostejše okužbe in alergije v prvih letih življenja. Tudi astma je pogostejša pri otrocih kadilk. Dostikrat so takšni otroci tudi po rojstvu izpostavljeni cigaretnemu dimu, ki škodi njihovemu zdravju. Poleg tega postanejo otroci kadilcev pogosteje kadilci kot otroci, ki nimajo tega zgloda.

VPLIV KAJENJA NA SPLOŠNI VIDEZ

Z leti dobijo kadilci značilen videz, ki jih že na prvi pogled loči od nekadilcev. Spremlja jih tudi neprijeten vonj, ki ga je zelo težko prikriti. Kadilcem se hitreje stara koža, pospešeno se guba koža, pogosto ima kadilec pri 40 letih enako zgubano kožo kot nekadilec pri 60 letih, koža je tanjša in slabše prekrvljena. Zobje se obarvajo rumeno, pri strastnih kadilcih so obarvani tudi nohti in koža na rokah. Kadilci veliko pogosteje smrčijo kot nekadilci in imajo pogosteje motnje dihanja med spanjem.

ODVAJANJE OD KAJENJA

Večina kadilcev je že velikokrat poskusila prenehati kaditi. Nekaterim kadilcem to tudi uspe, večjemu delu pa žal ne. Za to je več razlogov. Med najpogostejšimi je pojav abstinencnega oz. odtegnitvenega sindroma. Pojavi se, ko našemu telesu odvzamemo nekaj, na kar je bilo navajeno. V primeru kadilcev je to nikotin, močan strup, ki dokazano povzroča fizično odvisnost. Kadar ga ni v zadostni količini, nastajajo številne težave, kot so živčnost, razburjenost, slabša koncentracija, povečan apetit ... Pogosto so

te težave tako izrazite, da nekdo, ki želi prenehati kaditi, zelo hitro ponovno prižge cigareto in ne uspe doseči želenega cilja - postati nekadilec.

V današnjem času je kajenje kot razvada zelo razširjeno. Na žalost je v porastu zlasti pri otrocih in ženskah. Vsi dobro vemo, da je redno kajenje cigaret zelo škodljivo, tako za lastno zdravje kakor tudi za zdravje ljudi, ki so v naši bližini, naši otroci, prijatelji, sorodniki, sodelavci ...

Ne glede na zakonodajo ki prepoveduje kajenje, je odločitev, ali bomo kadili ali ne, le naša in v naši glavi. Že odločitev, da prenehamo kaditi, je prvi korak k cilju. Vsekakor pa si postavimo cilj, kjer opredelimo, kdaj bomo prenehali s kajenjem. Naredimo si plan, kako bomo do tega cilja prišli, s kakšnimi težavami se na poti lahko srečamo, kaj storiti, ko nas premami, da bi »eno prižgali«. Pri doseganju cilja sta najpomembnejša vztrajnost in trma. Določiti si moramo tudi materialno nagrado, da si bomo z dosegom zastavljenega cilja kupili nekaj, kar si običajno ne bi (potovanje, zlato, boljši avto ...). Pripravimo si hranilnik in vanj vsak dan vrzimo evre, ki smo jih privarčevali, ker nismo kupili cigaret.

Danes tržišče ponuja kar nekaj zadev in pomoči pri odvajanju kajenja.

Obstajajo tudi društva za pomoč pri odvajanju kajenja:

(<http://www.ne-kadi.com/>, <http://kadilci.net/posledice-kajenja/pomoc-pri-odvajanju-cigaret/>; ...). Včlenitev v takšna društva je smiselna, še posebej, če že v naprej vemo, da sami ne bomo zmogli.

Obstaja tudi literatura, ki pomaga na poti odvajanja.

http://www.cdk.si/soutripanje/st44/odvajanje_od_kajenja.htm...itd...

V začetku novembra je na brezplačni telefonski številki 080 27 77 začel delovati telefon za pomoč pri opuščanju kajenja.

Ne oklevajmo in ta trenutek začnimo razmišljati o sebi, svojih navadah in razvadah ter prisluhnimo svojemu telesu. Na žalost ponavadi to storimo šele takrat, ko že zbolimo.

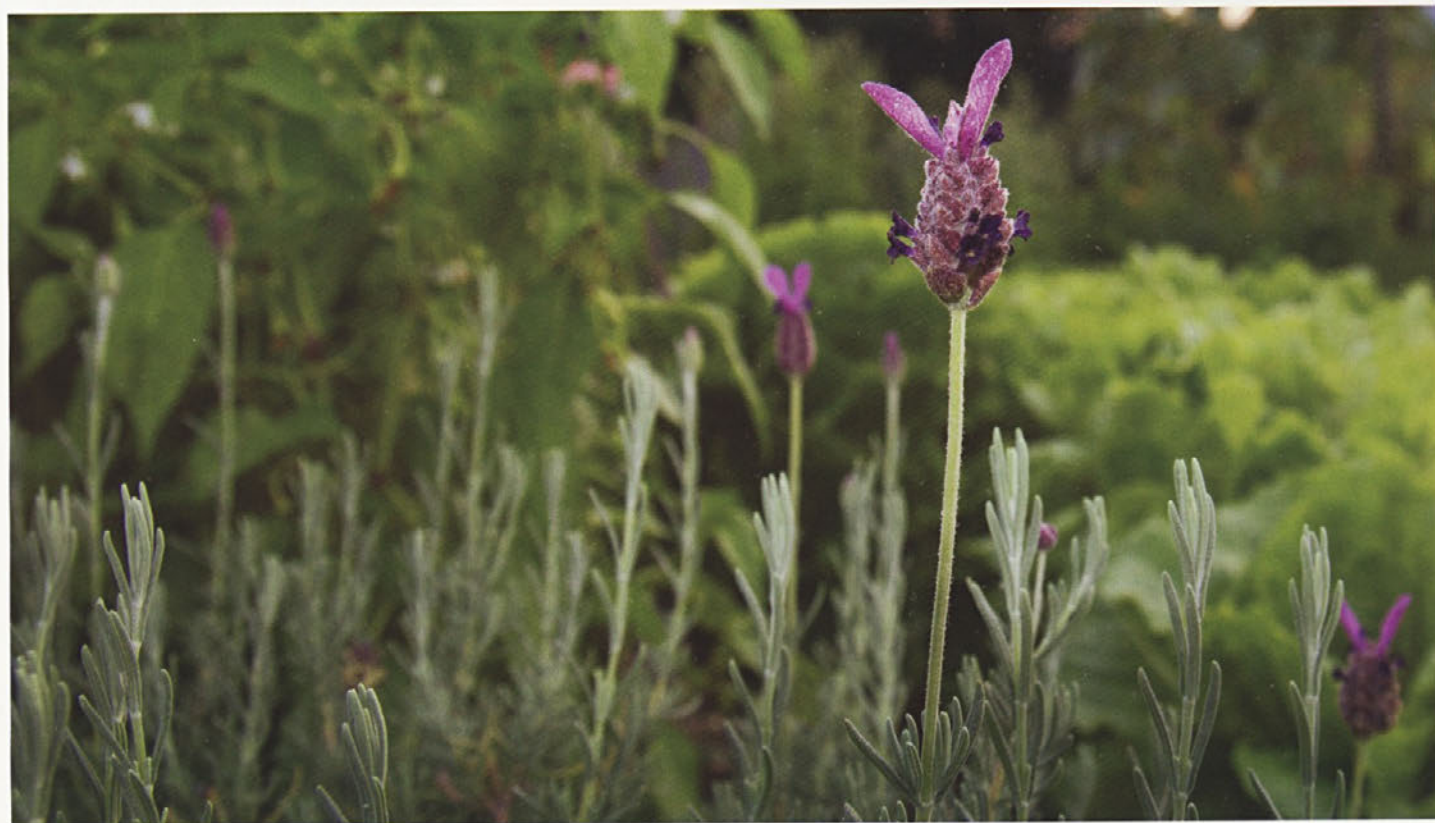
Če se kadilec ali kadilka zavestno ne odloči opustiti kajenja, ne pomagajo nobena terapija ali drugače - kajenje je v glavi !!!

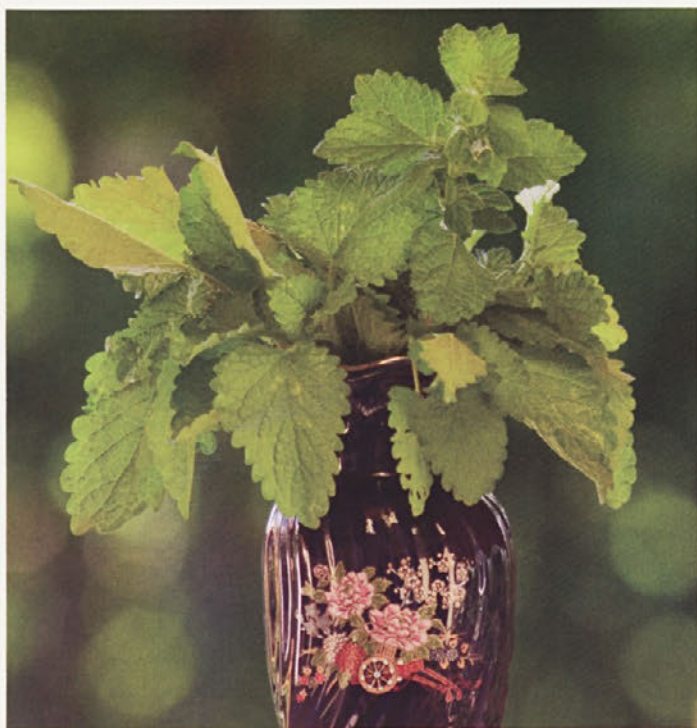
Viri: revija *Calinevs* - Nikola Lakiča dr.med.; internet; povzeto po literaturi IVZRS.

PIKI ŽUŽELK

Mreža na oknih

Čisto preprosto in učinkovito. V poletnih mesecih lahko na okna svojega stanovanja napnete zaščitno mrežo proti insektom. Na trgu so mreže, ki so skoraj nevidne in ne kazijo izgleda vaše hiše ali stanovanja, so enostavne za uporabo in dovolj kakovostne, da zdržijo vso sezono. Tako boste

preprečili vstop komarjem, muham, mušicam in drugemu neprijetnemu mrčesu. Na vrata lahko namontirate zavese iz trakov. Te uspešno odganjajo muhe.

Poletje je čas, ko nam okrog glav brenčijo različni insekti. Njihovi piki boljijo, srbijo, v nekaterih primerih pa lahko izzovejo tudi alergijsko reakcijo. Izbrskala sem nekaj hitrih nasvetov iz domače lekarne, če nas piči insekt.

Sivka ali lavanda

Sivka ali lavanda, zdravilna sredozemska rastlina, v naši domači lekarni nikakor ne sme manjkati. Odganja komarje in druge insekte. Lahko jo posadimo v cvetlične lončke in postavimo na okna ali pred vrata ali jo posušimo in imamo v stanovanju. Lahko pa jo uporabimo tudi v obliki kreme, eteričnega olja ali dišeče sveče. Sivkin vonj odganja komarje. Če pa nas je že pičil, bo sivkina krema ublažila srbečico.

Preden se odpravimo ven, kjer so komarji ali insekti, se namažimo s sivkino kremo po vsem telesu. Ta bo zagotovo odgnala komarje. Stanovanje lahko zaščitimo tako, da proti večeru v izparilnik kanemo nekaj kapljic sivkinega olja. Prav tako lahko z eteričnim oljem namažemo kožo ali kanemo nekaj kapljic v oedejo in vzglavnik.

Pri nakupu kreme, eteričnega olja in drugih izdelkov iz sivke pa bodite pozorni, da resnično kupite kakovostne izdelke. Ti vam bodo dovolj časa nudili ustrezno zaščito.

Šopek sveže melise, nasad marjetic. Po pripovedovanju in izkušnjah mamic pomaga proti komarjem tudi, če v stanovanje postavite šopek sveže melise. Tudi ta uspešno odganja insekte. Prav tako je vredno poskusiti z eteričnim oljem limonske trave.

Na terasi lahko posadite meliso, odgnal pa jih bo tudi vonj marjetic.

Soda bikarbona

Če imate doma sodo bikarbono, jo vzemite eno žlico, dodajte nekaj kapljic vode in zmešajte, da dobite gosto zmes. To takoj nanesete na mesto pika ali vboda in pustite delovati nekaj časa.

Limonin sok

Tudi vonja limone in pomaranče komarji ne marajo. Pomagata si lahko z eteričnimi olji, uporabite pa lahko tudi sadež. Tega večkrat prerežete in postavite v prostor. Limonin sok bo zmanjšal oteklino in omilil nadležno srbenje po piku komarja. Nekaj kapljic limoninega soka stisnite na mesto pika in nežno vtrite v kožo. Po potrebi ponovite.

Surov krompir

Surov krompir naribajte ali narežite na tanke kolobarje. Obložite z njim mesto pika komarja ali čebele (pred tem odstranite njeno želo). Pustite delovati nekaj časa.

Jabolčni kis

Jabolčni kis deluje zdravilno predvsem pri piku ose. Na mesto pika položite obkladek iz jabolčnega kisa. Ta bo rano hladil in zmanjšal oteklino.

Čajevca in sivka

Eterično olje čajevca in sivke lahko damo direktno na kožo. Obe olji pomagata pri piku komarjev, čebel, klopotov, os in drugih insektov. Kapljico ali dve dajte na mesto pika in nežno vmasirajte v kožo.

Peteršilj

Pri piku čebele ali komarja pomaga tudi peteršilj. Naberite šopek peteršilja in ga zmečkajte v roki, nato ga položite na mesto pika. Ublaži srbenje in prepreči oteklino.

Zemlja

Pik čebele bo ublažila zemlja, še najboljše glina. Če otroka piči čebela in nimate pri sebi ničesar, lahko uporabite zemljo. Položite jo na mesto pika in počakajte nekaj minut. Zemlja bo hladila rano in preprečila oteklino. Glina tudi vsrka strup.

Čebula

Komarji ne marajo vonja po čebuli. Če je vonj všeč vam, čebulo olupite, jo prerežete na pol in postavite poleg postelje.

KLOPI

Klopi so prenašalci hudih bolezni in nas lahko okužijo z meningoencefalitisom oz. klopnim meningitisom in boreliozo. Obe bolezni se prenašata z ugrizom okuženega klopa. Obe bolezni sta za človeka nevarni, zato je zelo pomembna preventivna zaščita pred ugrizi klopotov.

Klopni meningoencefalitis je resna bolezen, ki povzroča virusno bolezen osrednjega živčevja. Bolezni so najbolj izpostavljeni ljudje, ki živijo na ogroženih področjih oziroma se veliko zadržujejo v naravi. Prvi znaki bolezni so podobni gripi in se pojavijo sedem do štirinajst dni po okužbi. Pri človeku se lahko pojavijo utrujenost, slabo počutje, bolečine v mišicah, vročina in glavobol, kasneje lahko nastopijo znaki, značilni za meningitis, kot so visoka temperatura, močan glavobol, slabost in bruhanje, lahko celo nezavest in smrt. Zdravila za virusno obolenje ni, zato je najboljša zaščita cepljenje.

Boreliozo ali Lymska boreliozo je bakterijska okužba, ki jo v največji meri prenašajo klopi, lahko pa tudi druge živali (komarji, bolhe ...). Znaki za okužbo se kažejo kot revmatoidni artritis.

Letos beležijo povečano število obolelih za klopnim meningoencefalitisom, zato strokovnjaki opozarjajo na pravočasno zaščito s cepljenjem. Slovenija po obolevnosti sodi v sam vrh evropskih držav. Glede na sliko razširjenosti bolezni se lahko primerja z Avstrijo, le da je tam precepljenih 80 odstotkov prebivalstva, v Sloveniji pa zgolj 12 odstotkov.

Po podatkih Inštituta za varovanje zdravja RS je pogostost bolezni v Sloveniji za leto 2011 znašala 12 na 100.000 prebivalcev. V letu 2011 je bilo prijavljenih 247 obolelih za klopnim meningoencefalitisom, kar je več kot leta 2010, ko je bilo prijavljenih 166 primerov obolelih. Najbolj ogroženi so Gorenjska, Koroška ter osrednja Slovenija.

Zaradi visoke verjetnosti okužbe s klopnim meningoencefalitisom v Sloveniji, strokovnjaki priporočajo cepljenje vsem osebam od enega leta starosti dalje. Za učinkovito zaščito je nujno prejetje treh odmerkov cepiva, pri čemer drugi odmerek sledi prvemu v obdobju enega meseca, tretji odmerek pa osebe prejmejo čez 6 do 12 mesecev. Poživitveni odmerki so potrebni čez tri leta, kasneje pa na pet let, da se ohrani ustrezen nivo zaščite.

Posamezniki se lahko odločijo tudi za hitro shemo cepljenja, kjer drugi odmerek sledi prvemu v roku 14 dni, tretji odmerek pa sledi drugemu v roku pet do 12 mesecev.

Zelo pomembno je, da klopotov, ki so se že prisesali na kožo, ne mažemo z nobenimi zadevami, ampak jih odstranimo s pinceto. Pomembno je, da se večkrat pregledamo, da se preoblečemo, ko pridemo iz ogroženih področij in klopo čim prej odstranimo.

Tudi klopi ne marajo vonja po čajevcu, agrumih, zato se je pred obiskom gozda namažimo z eteričnim oljem limone, pomaranče, čajevca ali sivke, saj bo tako manjše tveganje, da dobimo klopa.

EKO

VIZIJA DOMELA

Špela Vrhunc

V mesecu marcu je bilo v glasilu Mozaik objavljeno povabilo na pisanje eseja na temo Eko vizija Domela. Odzvali so se štirje študentje; trije štipendisti Domela (Gašper Čemažar in Miha Ogris - študenta Fakultete za strojništvo Ljubljana, Miha Benedik - študent Fakultete za elektrotehniko Ljubljana), četrti pa je bil Matej Krevs - študent Fakultete za organizacijske vede Kranj. Srečanje štipendistov in podelitev nagrad za eseje je bilo 24.4.2013, kjer sta navzoče ob začetku pozdravila direktorica dr. Jožica Rejec in direktor Štefan Bertoncelj. Po kratki predstavitvi Domela in njegove zgodovine se je srečanje nadaljevalo s predstavitvijo štipendistov in esejev. Nagrade za eseje je podelila direktorica Jožica Rejec. Glavno nagrado za esej v vrednosti 500 evrov je prejel Gašper Čemažar, študent 1. letnika Fakultete za strojništvo Ljubljana. Po podelitvi nagrad so tehnologi navzoče popeljali na ogled proizvodnje in laboratorijev.

Srečanja se žal niso mogli udeležiti vsi naši štipendisti, vendar so ti, ki so bili prisotni, izrazili željo, da bi v naslednjih letih še ponovili tako srečanje.

Čestitamo nagrajencem za eseje Eko vizija Domela. Upamo, da se jim bo ob naslednjem razpisu pridružil še kateri od štipendistov s svojim razmišljanjem in pogledom.

V nadaljevanju lahko preberete, kako se nekateri počutijo v vlogi štipendista Domela in zakaj so se odločili za pisanje eseja.

MIHA OGRIS

Med študijem na Fakulteti za strojništvo v Ljubljani se sprva nisem želel vezati na neko podjetje s kadrovsko štipendijo, ampak sem se bolj nagibal k temu, da bi imel prosto izbiro po končanem študiju. Potem pa sem ugotovil, da večina podjetij zahteva delovne izkušnje, zato sem se v četrtem letniku študija odločil za kadrovsko štipendijo. Poslal sem nekaj

prošenj in čakal na odgovore. Prvo podjetje, iz katerega so me poklicali, je bil prav Domel in tu sem opravil svoj prvi razgovor, ki me je zelo navdušil za to podjetje. Tako sem odobreno štipendijo z veseljem sprejel.

Positivno sem presenečen nad ravnanjem podjetja s svojimi štipendisti. Preko poletnih praks nam je omogočeno, da že zelo zgodaj spoznamo delo v podjetju in zaposlene, ki vedno priskočijo na pomoč, če zaprosiš zanjo. Prakse so razgibane in zanimive ter prinesejo veliko novega znanja. Prav tako lahko v podjetju opravljamo diplomsko, s čimer se tudi sam trenutno ukvarjam.

Takoj, ko sem v Domelovem časopisu Mozaik zagledal razpis, sem bil zelo vesel, da tudi podjetje, v katerem bom nekega dne zaposlen, zanimata ekološka vizija in zmanjševanje vpliva na okolje. Tako sem se lotil pisanja eseja na to temo. Nikakor pa nisem pričakoval nagrade za svoje delo. Hvala!

Zadaj od leve proti desni: Filip Božič, Branko Jovič, Miha Ogris, Matej Krevs, Luka Mrljak, Gašper Čemažar
Spredej od leve proti desni: Andrej Potočnik, Primož Cuznar, Blaž Škrabec, dr. Jožica Rejec, Štefan Bertoncelj, Miha Benedik

MIHA BENEDIK

Domelovo srečanje študentov sem občutil kot dobrodošlico vsem novim študentom in kot spodbudo k aktivnemu študiju ter izobraževanju vsem povabljenim. Takšna srečanja se mi zdijo zanimiva in koristna, saj nam dajo nov zagon in ideje, hkrati pa nam vzbujajo občutek pripadnosti in sprejetosti.

Sam sem tudi napisal esej na temo Eko vizija Domela. K pisanju me je spodbudilo povabilo za nagradni natečaj na zadnji strani Mozaika in seveda lepa denarna nagrada. V svojem eseju sem predstavil predvsem moje predloge za izboljšave na različnih področjih. Ideje za te predloge sem dobil predvsem s samim razmišljanjem o Domelu in brskanjem po internetu ter s primerjavo z drugimi podjetji.

Študentska mi omogoča lažji študij in na mene deluje kot zelo učinkovita motivacija za bolj poglobljeno učenje na fakulteti, saj je višina študentske odvisna od povprečja ocen.

Kako uporabiti teorijo, ki nam jo podajo na fakulteti, pa nam pokažejo na obvezni praksi, kjer ugotavljam, da je v Domelovih produktih skritega ogromno znanja. Zaposleni, ki so veliki strokovnjaki na svojem področju, pa so z veseljem odgovorili na vsa moja vprašanja.

PRIMOŽ CUZGAR

"Postali bomo del močnega, s tradicijo podkrepljenega kolektiva podjetja Domel" ... verjetno je bila to skupna misel vseh nas, devet študentov in dijakov, ko smo se 14. aprila zbrali na srečanju študentov.

Po uvodnem nagovoru direktorice Jožice Rejec je sledila podelitev nagrad pisem eseev na temo Eko vizija Domela. Nagrado so prejeli vsi, ki so revijo Mozaik prelistali do zadnje platnice, dobili pravo idejo in zbrali dovolj poguma, da so svojo ekološko ozaveščenost prelili na papir.

Sledila je predstavitev podjetja Domel. Zanimiv digitalen pregled nad številnimi slikami, grafikoni in številkami je potrdil naše domneve, da je Domel uspešno podjetje, ki z velikim tržnim deležem še vedno kljubuje primežu krize. Te vtise je potrdil tudi praktičen del predstavitve, ko smo se v spremstvu bodočih sodelavcev sprehodili mimo proizvodnih linij.

Večina študentov že kar nekaj let preko študentskega dela spoznava delovno okolje, navade in utrip Domel-a. Zdi se mi, da je to pomemben del pri uvajanju mladih v delo, ki v povprečju pridejo z zelo dobrim teoretičnim znanjem, praktičnega dela pa jim manjka.

Kot bodoči inženir elektrotehnike sem se v nekaj letih študentske prakse preizkusil že na različnih področjih in enotah v Železnikih ter Retečah. Delo je bilo zelo raznoliko ... od pomoči sodelavkam za tekočim trakom, pa vse do programiranja in risanja načrtov na računalniku. Vsako leto prinese drugačno delovno okolje, izzive, ritem pri delu, mentorja, čas za malico ter nova poznanstva. Veliko je spremenljivk, konstanta pa je ta, da so sodelavci vedno znali ustvariti prijetno delovno okolje s pravih strokovno - prijateljskim odnosom do novih, še nepotrjenih inženirjev. To je glavni razlog, da se študentje radi vračamo na počitniško delo v Domel ... no, pomemben je tudi finančni obliž, ki pomaga pri brezskrbnem dopustovanju.

Vsako srečanje (še ne) zaposlenih, kot je na primer srečanje študentov, pripomore k povezanosti med ljudmi in tako preseže nivo strogo službenega pogovora o statorjih, rotorjih, dnevni normi ... Skupni interesi, aktivnosti, ki niso nujno poslovne narave, pomagajo tudi pri delovnem vzdušju in tako brez posebnih prijemov zvišajo moralno zaposlenih. Posledično torej kvaliteto in kvantiteto. Se vidimo!

LUKA MRLJAK

Srečanje študentov je bil brez dvoma zelo dobrodošel dogodek, saj smo študenti poleg pomembnejših sektorjev podjetja spoznali tudi drug drugega, kar nam bo zelo pomagalo pri sodelovanju po zaključku študija. Zdi se mi prav, da podjetje organizira podobna srečanja, kajti za uspešno timsko delo je poleg strokovnosti kadra pomemben tudi dober odnos in razumevanje med sodelavci, ki pa ga tovrstna srečanja spodbujajo. Prav tako mislim, da je prav, da smo si po zaključku srečanja ogledali podjetje, saj je marsikdo od nas do sedaj poznal le področje, kjer je opravljal prakso, s pomočjo ogleda pa smo si lahko ustvarili bolj detajlno podobo celotnega razvojnega in proizvodnega procesa in kako se le-ta odvija. Študentsko razvojnega kadra je na splošno pomemben proces tako za podjetje kot za študente, saj se lahko že tekom praktičnega izobraževanja naučimo veliko praktičnih veščin, ki nam bodo pomagale pri uspešnem delu po končanem študiju.

GAŠPER ČEMAŽAR

Če sem iskren, lahko povem, da sem se za pisanje eseja odločil zaradi razpisane nagrade, hkrati pa mi je bilo pisanje v izziv, saj mi v srednji šoli eseji niso šli preveč dobro od rok. Zato sem sklenil, da se ponovno preizkusim v pisanju. Ugotovil sem, da to ni bil čisto pravi šolski esej, kot sem ga bil vajen od prej, rekel bi, da je bilo to razmišljanje in podajanje lastnih komentarjev in idej. Ker pa do letošnjega poletja še nikoli nisem delal v Domelu in zaradi tega še nisem imel dovolj natančne predstave o tem, kako podjetje deluje, iz katerih proizvodnih linij je sestavljeno in katere panoge zajema proizvodnja, sem se poizkušal spomniti obiskov podjetja izpred nekaj let, ko smo tja šli s šolo. Poleg tega sem se vsak dan peljal mimo Domela na faks in tako ob pogledu na podjetje sprti dobival ideje, kaj bi lahko spremenil in posodobil tako na sami gradbi kot tudi v proizvodnji. Poleg vsega tega smo na naši fakulteti prvi semester poslušali predavanja in opravljali vaje iz predmeta Energije in okolje, na katerih smo obravnavali okoljsko problematiko onesnaževanja, potrošnje in proizvodnje zelene energije. Tako sem na koncu zbral dovolj idej in rešitev, da sem jih lahko strnil v esej.

MATEJ KREVS

Pred časom sem v reviji, ki jo izdaja vaše podjetje, na zadnji strani zasledil razpis, v katerem ste mlade in nadobudne solarje, študente in študentke spodbujali k pisanju o Eko viziji Domela. Ideja se mi je zdela super, saj menim, da je ozaveščanje o ekologiji danes zelo pomembna stvar. Vse več ljudi ter podjetij intenzivno išče rešitve, kako bi pripomogli k ohranjanju čistote okolja, zato sem sklenil, da tudi sam predlagam kakšno svojo zamisel. Čeprav se šolam v Kranju na fakulteti za organizacijske vede in nisem študent podjetja Domel, sem rade volje sodeloval v tem projektu.

Že nekaj dni po tistem, ko sem poslal svoj prispevek, sem prejel povabilo na podelitev nagrad. Zdelo se mi je lepo, da so si tudi visoki predstavniki podjetja vzeli čas za nas in nam v sejni sobi na kratko predstavili podjetje ter nam seveda izročili nagrade. Prav tako smo bili po končani predstavitvi povabljeni na ogled podjetja. Prepričan sem, da je večina povabljenih že videla podjetje oz. je imela priložnost sprehoditi se po njem, a zame je bilo to prvič. Ogled je bil kar dolg, pa vendar zelo poučen in zanimiv. Lahko sem videl različne izdelke med samo izdelavo ter se naučil kar nekaj novih stvari.

Take in podobne projekte, kot ste ga organizirali tokrat, podpiram, saj v njih vidim velik potencial. Avtorji spisov in eseev se tako poglobijo v pisanje ter v iskanje novih rešitev, ki so zelo dobrodošle. Upam, da boste v prihodnje ponovno razpisali podoben natečaj, saj se ga bom brez pomislekov ponovno udeležil.

STARI

STROJI – 40 LET IN VEČ

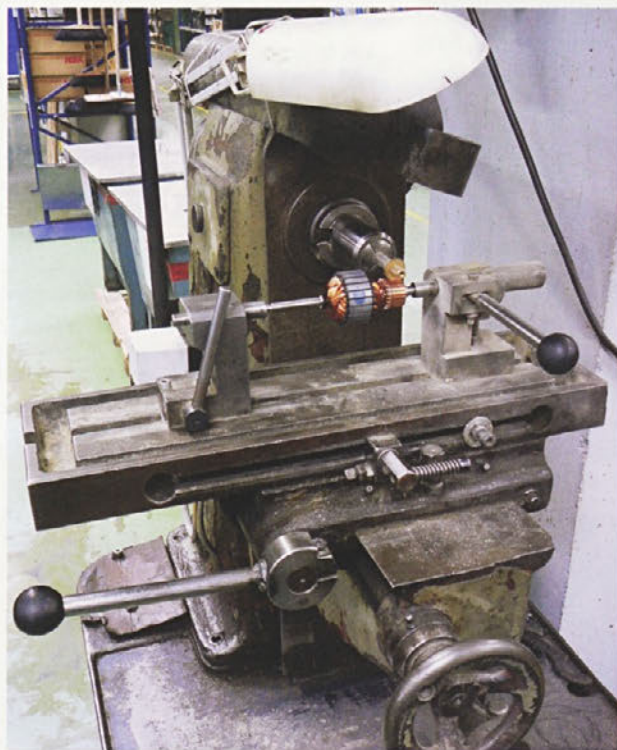
Roman Megušar

V oddelku montaža sestavnih delov stoji 54 let star rezkalni stroj. Kljub zavidljivi starosti je še vedno uporaben za popravila vseh vrst rotorjev.

Stroj ne služi več svojemu namenu kot klasični rezkalni stroj, ampak je v uporabi samo še ročni pomik mize. Uporabnik vpenje rotor v posebno vpenjalno pripravo, potem pa z majhno žago popravi uture v kolektorju.

Z delom na tem starem rezkalnem stroju v montaži popravijo rotorje, ki imajo uture zalite z lakom ali pa je preveč kakšne druge nesnage v kolektorju.

Ta stroj bo še kar precej časa v uporabi, saj se vsak dan izdelava veliko rotorjev, delavci v montaži pa tudi lepo skrbijo zanj.

Odmev na članek »Stari stroji« s prejšnje številke Mozaika.

Spoštovana ga. urednica!

Najprej bi se rad zahvalil za redno pošiljanje glasila »Mozaik«. Vsako številko z užitkom preberem. V zadnji številki sem videl sliko koordinatnega vrtnega stroja Oerlikon in kratek članek v zvezi z njim. Če dovolite, bi še sam dodal nekaj dejstev. Ko je prišel ta stroj v tovarno, ni bil to praznik le za orodjarno temveč za celotno tovarno. Dokler tega stroja orodjarna ni imela, smo vedno iskali potrebne usluge v takratni tovarni »Motor« v Škofji Loki ali v Iskri v Kranju. Leta 1961 je ta stroj firma Oerlikon iz Züricha razstavljala na jesenskem zagrebškem velesejmu. Ta sejem smo nekateri iz tovarne redno obiskovali. Ko smo opazili ta stroj na sejmu, smo vprašali njihovega predstavnika, kolikšna je cena in ali so ga pripravljene prodati. Odgovoril nam je, da bi bili veseli, če ga ne bo treba voziti nazaj v Švico. Po jugoslovanskih predpisih je stroj sodil v sejemsko kvoto in bi bilo zato bistveno lažje pridobiti dovoljenje za uvoz. Po vrnitvi v tovarno smo takoj prepričali direktorja (takrat je bil to Ciril Ulčar, pred tem načelnik oddelka za gospodarstvo okraja Kranj, sicer pa diplomec.), ki se je res zavzel za nabavo. Ni pa bila težava le v transportu po cesti. Po navodilih tovarne je bilo treba na mestu, kjer bo stroj stal, izkopati meter globoko jamo, njene stene obložiti s 5 cm debelo plutovino, da bi preprečili prenos vibracij na stroj, in nato zaliti z betonom. Posebna težava je bila, kako spraviti več kot 4 t težak stroj s kamiona in v tovarno. Stroj so po posebnem mostu po jeklenih valjih spuščali s kamiona ročno in nato skozi vrata v nekdanje skladišče surovin v stavbo. Zapletlo pa se je, ko so stroj pririnjili do nosilne betonske preklade. Jeklene valje so morali zamenjati z železnimi okroglimi palicami premera 10 mm in odmontirati glavni motor. Ko je bil stroj na svojem mestu, ga je monter tovarne Oerlikon pričel pripravljati za obratovanje. Prvi, ki je na tem stroju pričel delati, je bil Janko Vrhunc p.d. Topolčan, ki ga je omenjeni monter tudi učil. Naslednji, ki je delal na tem stroju, pa je bil Jože Nastran p.d. Babč'n (njegova mama je bila babica v Selcih). Tovarna Oerlikon leži v mestni četrti Oerlikon v Zürichu. Še kot študent sem jo imel priliko videti, sicer pa je znana tudi po proizvodnji protiletalskih topov pred II. svetovno vojno in po njej. Želim, da bi Vam stroj še dolgo koristil. Lep pozdrav!

L. Žumer

ČRNA

GORA

Marija Demšar

Nekaterim se pa res dobro godi. Mi je hči nesla potovalko na postajo oziroma se je hotela prepričati, da res odpotujem. Da bo končno imela štiri dni ljubelega miru.

Tista vožnja do Brnika, no ja, letališča Jožeta Pučnika, je med smehom kaj hitro minila. Tam smo imeli še nekaj časa za kavico, predvsem pa za druženje. Potem pa letalo. Če povem, da me je pošteno skrbelo, se mi boste smejali. Nisem se bala poleta, le srce ima v zadnjem času svoje muhe. Če se pa prestrašim ali me nekaj močno skrbi, je pa vse skupaj le še slabše. Skratka, avtobus nas je popeljal okrog letala. Verjetno zato, da smo si ga ogledali z vseh strani. Po vkrcanju smo iskali vsak svoj sedež, za katerega smo imeli rezervacijo. A glej ga šmenta! Na mojem sedežu sedi možakar, ki smo ga kot kaže, čakali že na avtobusu. Takoj, ko je vstopil, je avtobus speljal. Kakšen možakar neki, možič! Že tam sem imela razgled čez njegovo glavo. Potem ti pa sedi tam, kjer bi morala jaz. Pa še rezervacijo je imel zanj! Torej so me prebukirali. Lep začetek, ni kaj. Na koncu pa se je izkazalo, da je bilo tako še boljše. Hotela sem se že pritožiti stevardesi, da se tam ne nameravam pestovati. Potem sem pa prisledla k mlademu fantu iz Domela. Ta je bil vsaj spodobne višine. Razen tega, da je čeden, premore tudi dolg jezik, predvsem pa je zabaven. No, tudi jaz nisem rada ravno zaprtih ust. Menda niti ponoči ne. Še takrat proizvajam neke čudne glasove. V glavnem med jezikanjem in smehom nisem imela časa misliti na tisto črpalko, ki poganja kri po telesu. Veliko mi je pomagal. Še enkrat hvala!

Mavzolej Petar II. Petrovič Njegoš

otok sv. Štefana

Polet je bil miren, kljub temu da so nam obetali nekaj turbulence. No, enkrat smo res malo »vozili po makadamu«. To je bilo pa tudi vse. Pristanek je bil malo trši, kot sem jih navajena.

V Podgorici, glavnem mestu Črne gore, nas je že čakal avtobus za nadaljnje potovanje. Podgorica, nekdanji Titograd, je res glavno mesto z nekih 159.000 prebivalci. A veleposlaništvo in vse ostalo je na Cetinju. Tukaj je zgodovinski in kulturni center. Črna gora je majhna, zelo gorata in kamnita država, poraščena z gozdovi. Jaz bi rekla bolj z grmičevjem. Ene same »gorenjske« smreke nisem videla. Zame je pa le to gozd. Pa bukev. Bukve rastejo tudi tukaj. Država meri 13.812 km² in ima, po zadnjem popisu leta 2011, dobrih 620.000 prebivalcev. Osamosvojili so se leta 2006. Menda je to druga najmlajša država na svetu. Prva država, ki jo je priznala, je bila Islandija. Slovenija pa je tam prva odprla veleposlaništvo.

Kot mnoge države ima tudi Črna gora burno in krvavo zgodovino. Samostojna pa je bila, pod imenom Duklja, že od leta 1042. Tudi Turkom so se uspešno upirali. Bili so pač borci, ta črnogorski narod. Pa še po nečem so zasloveli v svojem času. Bili so izjemni gusarji. Saj vaje so imeli dovolj v nenehnih pomorskih bitkah, predvsem z Benečani.

Prebivalstvo je pa zelo pestro. Največ je Črnogorcev, sledijo Srbi, Bošnjaki, Albanci, Muslimani (po nacionalnosti), Hrvati, Egipčani in Aškali. Za to etnično skupino sem prvič slišala in niti ne vem, od kod so njihove korenine. Živi pa v Črni gori tudi 345 Slovencev.

Pa smo spet pri Slovencih oz. Domelovcih. Veselo smo se vkrkali na manjši avtobus in se odpravili proti Budvi. Prvi postanek je bil ob Prespanskem jezeru, ki meri 273 km², največja globina pa je 54 m. Premore celo dva otoka. V restavraciji, ki premore čudovit razgled na jezero, smo si lahko privoščili kavico. V bližini je tudi velika vinska klet, ki pa ni zidana, temveč je vklesana v skalo. Med drugimi, hranijo v njej tudi znamenito črnogorsko vino Vranac. Pot smo nadaljevali skozi Virpazar in Petrovac, ki je manjši turistični kraj. Tak luštkan. Pa tudi tista dva otočka, Katič in Sv. Nedelja, sta mi bila prav všeč. Voznik nas je v Budvi zapeljal v bližino Vile Ljubanović. Do nje pač ni mogel. Vsi so imeli nekaj s koleščki, le jaz sem morala tovoriti na ramenih. »Bom že zmogla,« sem si rekla. Nekaj majic, perilo in hlače, pa zdravo.

Kopalke so mi pa odsvetovali, kar se je kasneje izkazalo kot napaka. So mi svetovali, naj si jih kupim. Čemu le? Doma imam dvojce, ki jih komaj

staro mestno jedro v Kotorju

kaj uporabljam. Tukaj so pa še drage za povrh vsega. No, gorenjska »vohrnija« pač. Torej nekaj manj teže na račun kopalk. Bile pa so še toaletne potrebščine. Kaj spada sem? Glavnik, papirnati robčki, nekaj obličev, kamen ali sprej proti neprijetnim telesnim vonjavam in zobna ščetka. Najpomembnejša pa je škatlica za protezo. To je tako: podnevi laja, ponoči plava. Pa poseben »kolodont« za to dragocenost. Jo je treba negovati, saj jo na zdravstveno zavarovanje dobiš le vsakih mnogo let. Pa še to takrat doplačaš, da ti ne vzamejo le odtisov za začasno zobovje. Saj sem povedala, da je ne bom nosila le »provizoriš«. Za vsak dan, prosim! Potem te pa ob 4^h zjutraj nekaj nese na balkon. Brez zob, seveda. Kdo pa vstaja tako zgodaj razen mene?! Nisem pa pomislila, da ob tej uri nekateri niti še ne spijo. Polom. »Marija kje 'maš pa zobe?« smo se pač nasmejali na to temo. Zakaj pa ne? Me je pa izučilo, da sem potem poskrbela vsako jutro najprej za ta, ne le lepotni dodatek.

Zakaj sem vstajala tako zgodaj? Dobro vprašanje. Petelini, ja petelini so začeli peti. V mestu z več kot 10.200 prebivalci, ki pa je povrh še najbolj znano črnogorsko letovišče. Tudi ptice zjutraj veselo prepevajo. Kako je to mogoče? V Budvi, pa tudi po drugih krajih, je vse polno zelenja. Samo oleandrov je več vrst (bel, roza, ciklamen, močno rdeč).

Palme pa so nekaj posebnega. Že prvi dan sem jih videla več vrst kot prej v celim svojem življenju. Pa še zanimivost: imajo največji vinograd (v enem kosu) v Evropi. Vinograde, ali pa le po nekaj trt skupaj, smo pa videvali vsepovsod koder smo se vozili ali hodili.

Torej ni čudno, da prepeva toliko ptic. Petelini so me pa vseeno presenetili.

Drugi dan svojega obiska v Črni gori smo si ogledali Cetinje (nekaj več kot 14.000 prebivalcev), nekdanjo prestolnico. Najprej smo si ogledali Njegoševo rezidenco, ki se imenuje Biljardnica. To pa zato, ker so že v tistih časih imeli dvorano za biljard, seveda tudi mizo, kar je bila v celi Evropi prava redkost.

pogled na Boko Kotorsko

Petar II. Petrovič Njegoš, z rojstnim imenom Radivoj, se je rodil 1.11.1813 v kraju Njeguši. Bil je izjemno bister, naravno nadarjen mož. Izobraževal se je v cetinjskem samostanu. Nista mu bila tuja ne zgodovina, ne bančništvo, kot tudi marsikaj drugega ne. Med drugim je govoril 5 jezikov. Vladika in patriarh Črne gore je postal pri 17 letih. Ni bil le dober in nadarjen vladar, temveč je bil tudi izjemen pesnik (Gorski venec). Umril je še mlad, 10.10.1851, za jetiko.

V muzeju smo si med drugim ogledali tudi njegovo svečano, lepo izvezeno opravo, ki tehta 17 kg. Mož sam je bil pa pravi velikan. Meril je 2,08 m. Običajna višina ljudi je bila pa takrat kar precej nižja kot danes! Ali je potem čudno, če so se ženske oči tako rade obračale za postavnim vladarjem?

Nekateri so si ogledali še cetinski Monastir. Jaz pa sem se raje odločila za muzej kralja Nikole in kraljice Milene. Pa še osebno vodičko sem imela – beri soudeleženko izleta, ki je muzej v preteklosti že obiskala. Ta je bil bolj po mojem okusu. Manj orožja, pohištvo, posodje, okrasni predmeti, predvsem pa mnogo slik. Imela sta 3 sinove in 9 hčera, ki so se poročile po evropskih dvorih. Res so živeli v razkošnem udobju.

A pot nas je peljala naprej na Lovčen (1749 m). Sam mavzolej stoji na višini 1160 m, do njega pa vodi 461 stopnic! Priznam, da ga nisem videla, sem se mu raje odpovedala. Jaz bi rada šla, a moj kolk je bil drugačnega mnenja. Sem raje počakala na ploščadi pod stopnicami, s katere je čudovit razgled.

Pošteno lačni (vsaj jaz) smo se odpeljali dalje. Naš voznik, ki je skrbel za naše prevoze vse dni, nas je do Njegušev hotel spraviti kar po bližnjici. Ja, za osebne avtomobile, ne pa avtobuse. Ker se je vožnja malo upočasnila, sem pogledala malo bolj pozorno ob cesti. Bili smo čisto na robu nekakšnega kamnitega mostu brez ograje, zraven pa luknja. Skoraj sem dvignila nogo od strahu, seveda pa sem morala stegniti jezik. Pa se oglasi z druge strani: »A misliš, da je tukaj kaj drugače?« No, pa smo tam! Pa nas je ta naš Pero čisto varno prepeljal čez. Bravo!

Po obilnem kosilu s črnogorskimi dobrotami smo se odpravili proti Boki Kotorski, ki ima nekih 71.500 prebivalcev. Z višine, kjer se je začel spust k morju, je bil čudovit razgled na zaliv, na sam kraj ter na letališče v Tivatu. Strmina pa taka, da sem dobila mravljinca po celem telesu. Še dobro, da nimam slabega želodca, drugače bi bilo še kosilo ogroženo. Potem je pa sledilo tistih 32 serpentin. Nekje so v obliki črke M. Legenda pravi, da je bil projektant zaljubljen v dekle, katerega ime se je začelo z M. Sicer so pa traso delali za časa Avstro-ogrske. Pa še nekaj o cestah. Avtocest nimajo! Povsod pa je ob robovih polno zelenja in cvetja. Sedaj cveti ruj, v jeseni bo pa še lepši, ko bo dobil rdeče liste.

V Kotorju smo si ogledali staro mestno jedro. Po hribu pa se še vedno vidi staro obzidje (5 km) praktično nezavzeta trdnjava. Sledil je obisk Bara. V rimski dobi se je imenoval Antibarum. Stal je malo višje v hribu. Potem so ga Turki, kdo pa drug, porušili! Nov Bar so kasneje zgradili ob morju. Lepo zeleno mesto. Otok sv. Štefana pa sem si predstavljala precej drugače,

na Lovčenu

Staro obzidje nad Kotorjem

predvsem večjega. V resnici je le majhen otok – hotel, ki pa ni za navadne smrtnike. Nočitev stane od 900 – 3000€!!!

Me je pa Skadarsko jezero dosti bolj navdušilo. Veliko je 400 km, ob višji vodi pa lahko tudi 550 km². Je nizko (6 – 7m), ponekod le zamočvirjeno. Tam živi več kot 300 vrst ptic. Pa lokvanji, kaj takega še nisem videla. Ima pa tudi svojo posebnost. To so kraške podvodne vrtače, katerih globina sega pod morsko gladino. Ta pojav se imenuje kriptodepresija. Skadarsko jezero, tako kot tudi celo pogorje Durmitorja s svojimi 60 vrhovi, ki segajo nad 2000 m, spada med narodne parke. Ta vožnja po jezeru je bila zame nekaj najlepšega.

Zvečer je bila v restavraciji, kjer smo jedli, tudi živa glasba. Jaz je nisem doživela. Otroci in upokojeanci radi gredo s »kurami spat«.

Oh ta slovenska plaža. Nikar ne mislite, da se imenuje po Slovencih. Svoje čase so tam letovali Slovaki (češko – slovensko). Torej, slovaška plaža. Danes pa je tam vse polno Rusov. Pa ne takih s tankimi denarnicami. Nasmejala sem se pa pripombi, da je zjutraj tako, kot je v Mercatorju ob četrtkih. Sami upokojeanci. Pa nekaj otrok.

Vse lepo pa pač hitro mine. Tudi naše potovanje se je tako približalo koncu.

Zadnji dan smo si z avtobusom ogledali še Podgorico, nato pa domov. Na Brniku je bilo, za večji kontrast 28°C verjetno.

Doma pa lep sprejem. Copati pripravljeni, voda v bojlerju je že čakala, postregla mi je s še toplimi mafini. Oh, ta moja hči.

Bilo je lepo, a doma je najlepše!

Slovenska plaža v Budvi

ŠPORTNE

IGRE IN PIKNIK DOMEL 2013

Robert Vojska

Kot že prejšnja leta smo tudi letos uspešno izpeljali Domelov piknik. V podjetju Domel ne gre brez športa in tako je bilo tudi tokrat. Že teden dni pred piknikom so se v Športnem parku Rovn odvijale športne igre. Zaposleni so se pomerili v različnih športnih disciplinah, kjer je bil boj za najboljša mesta do konca „napet“. Vsak udeleželec športnih iger je prejel bon za hrano.

Teden dni po končanih športnih igrah je sledil Domelov piknik za zaposlene in njihove družinske člane. Domelovo vodstvo se je letos res izkazalo, saj je vsak izmed prijavljenih dobil en blok več za hrano in pijačo. Najboljšim športnikom je zaslužene pokale, denarne in praktične nagrade podelil g. Štefan Bertonec, predsednik uprave Domel Holding d.d.

Piknik so nam popestrili Podgorci, mlad narodno-zabavni ansambel, ki nas je zabaval pozno v noč. Piknik je potekal v sproščenem in zabavnem vzdušju. Na koncu bi se zahvalil vsem tistim, ki so aktivno sodelovali pri izpeljavi piknika in športnih iger, ter upam, da se drugo leto spet vidimo v čim večjem številu.

Lep pozdrav

BADMINTON	Moški	Mesto	Ime in Priimek
		1.	Jaka Kavčič
		2.	Simon Lotrič
	3.	Stojan Andreevski	
	Ženske	1.	Majda Fajfar
		2.	Lidija Šolar
3.		Romana Lotrič	

STRELJANJE	Moški	Mesto	Ime in Priimek
		1.	Jani Šuštar
		2.	Edi Rant
	3.	Stojan Andreevski	
	Ženske	1.	Milka Tolar
		2.	Romana Lotrič
3.		Majda Fajfar	

ODBOJKA NA MIVKI	Moški	Mesto	Ekipa
		1.	PE-KO
		2.	Prodaja
	3.	PE Motorji 2	
	Ženske	1.	Prodaja
		2.	Informatika
3.		APEC	

PIKADO	Moški	Mesto	Ime in Priimek
		1.	Aleksander Volf
		2.	Edi Rant
	3.	Bojan Bekš	
	Ženske	1.	Vika Demšar
		2.	Andreja Ravnikar
3.		Valerija Jenko	

KOŠARKA	Moški	Mesto	Ekipa
		1.	APEC
		2.	Montaža 1
	3.	PC motorji	
	Ženske	1.	Lisičke
		2.	Grmički
3.		Smrekce	

TENIS	Moški	Mesto	Ime in Priimek
		1.	Mohor Markelj
		2.	Marko Čenčič
	3.	Miha Okorn	
	Ženske	1.	Martina Zgaga
		2.	Veronika Jakolič
3.		Majda Fajfar	

NOGOMET	Moški	Mesto	Ekipa
		1.	Dream Team
		2.	APEC
	3.	AS-BMC	
	Ženske	1.	Lisičke
		2.	Grmički
3.		Smrekce	

TUDI

S POMOČJO DOMELA NA MEDNARODNI NOGOMETNI TURNIR ARNEKE 2013

Aleš Jensterle

Že tretje leto se je ekipa OŠ Železniki udeležila mednarodnega nogometnega turnirja Arneke (Francija). Na pot smo se podali z dvema kombijema, po 14 urah vožnje smo prispeli na cilj. Tako kot vsako leto so nas tudi letos organizatorji prijazno sprejeli in pogostili. Njihov klub FC Arneke letos praznuje 50-letnico delovanja, zato smo jim podarili dražgoški kruhek v obliki žoge in knjigo o Sloveniji ter jih povabili v Slovenijo. Dogovorili smo se, da se v letu dni zagotovo srečamo v Sloveniji, saj nas želijo vključiti v praznovanje 50-letnice kluba, ki bo šele v prihodnjem letu, saj so lokalne oblasti zaradi recesije pripravljene sofinancirati prireditev šele takrat.

Nogometni turnir je prva prioriteta za nadobudne mlade nogometaše, čeprav se zdalec ne tudi edina, ostale bodo zagotovo z velikim veseljem privrele na dan, ko bodo ob svojih prijateljih obujali otroške nogometne spomine. Pred tekmovanjem je bila prisotna velika pozitivna trema, še posebej pri tistih fantih in tudi puncih, ki so se prvič udeležili turnirja, saj beseda mednarodni lahko naredi precej zmede v glavi, posledično tudi v nogah, ampak igra je vseeno stekla tako, kot mora. V svoji predtekmovalni skupini smo dosegli drugo mesto. Najprej smo domačo ekipo Arneke (F) premagali z 1:0, potem remizirali 0:0 proti Roubaix (F) ter 1:1 proti Enquin les Mines (B). Ekipa Roubaix je bila ženska ekipa, punce so bile starejše 2-3 leta, fizično so bile hitrejšje in močnejše, tehnično pa zelo dobro podkovane, saj so v procesu treninga najmanj 8 let. Ravno na tej tekmi se je pokazalo, da naša ekipa zna igrati nogomet, prikazali so izredno domiselno in napadalno igro z veliko dobrimi akcijami, po vrhu so se pa izredno pogumno zoperstavili nasprotnikovi zelo agresivni igri. Na koncu je pa zmanjkalo nekaj moči in sreče za zmago - pomembno je le, da so uživali v igri. Samo kot zanimivost, ekipa punc okrepljena z enim fantom, je po kazenskih strelih izgubila v finalu, kar je še dokaz več, da so punce resnično znale igrati nogomet. Kdor tega ne vidi in doživi, bo težko verjel! V tekmi za tretje mesto smo izgubili z 2:0 proti belgijski ekipi Kokelare, vseeno smo prejeli pokal za osvojeno končno 4. mesto.

Ekipo OŠ Železniki so zastopali: Nina Šmid, Nejc Čenčič, Rok Frelih, Andrej Rovtar, Anže Prezelj, Iris Jensterle, Grega Egart, Rok Miže, Miha Mohorič, David Pintar in Tjaž Benedičič. Vsem še enkrat čestitam!

Naslednji dan smo se s kombijema zapeljali do Dunkerke, ki je eno največjih pristaniških in luških mest v Franciji ter zelo pomembna trajektna povezava z Anglijo. Luka Koper je zelo »majhna vas« v primerjavi z velikim mestom Dunkerque. Vsi skupaj smo bili presenečeni nad izjemno velikimi peščenimi plažami, potrebovali smo skoraj 15 minut hitre hoje proti zelo močnemu vetru, da smo se prebili do izredno mrzlega morja. Res neverjetne dimenzije!

Popoldan smo si ogledali tudi nogometni stadion RCL Lens, ki sprejme preko 45 tisoč gledalcev. Samo nekaj zanimivosti o stadionu: vsako nedeljo je nabito poln, čeprav je v mestu samo 35 tisoč ljudi; v press sobi po vsaki tekmi morata biti na voljo novinarjem dva izžrebana nogometaša; v elitnem klub sponzorjev je lahko vsak, ki plača karto za 450 evrov, v tem klubu se sklepajo manjši posli; v prestižnem klubu se sklepajo največji posli v regiji oziroma v državi, karta stane do 15 tisoč evrov, v tem predelu je preko 10

elitnih restavracij (italijanska, azijska, poljska, francoska, jamajska ...), ki gostom ponudijo vse, kar si zaželijo in je vštet v ceno karte; naslednje leto gredo v prenovno stadiona, zato si bomo ogledali stadion v Lillu ali Münchnu.

Letos smo si želeli ogledati tudi enega najboljših trening centrov v Evropi, ki je glavni center vseh francoskih nogometnih reprezentanc. Ogled ni mogoč, saj je varovan po najvišjih državnih standardih proti terorizmu. Samo reprezentanti, strokovne službe in redki izbranci imajo možnost in priložnost, da v njem delujejo, drugače v celoti zaprt za javnost, ampak bom pri ogledu vztrajal toliko časa, da si ga bomo z otroki v prihodnjih nekaj letih ogledali, saj se razprostira na 20 hektarjih površine.

Na koncu naj se zahvalim ravnatelju OŠ Železniki, Francu Rantu, sponzorjem (Domel, NK Železniki, Priprava in razvoz hrane Igor Marin, Gostišče Zalogar, Cvetje in darila Klavdija, Indramat elektromotorji, Miramar, Jože Mohorič, s.p., Art Dom Ramiz, ŠD Ratitovec), staršem otrok, šoferjem kombijev (Andrej Frelih, Simon Mohorič, Uroš Egart), da so otrokom omogočili nepozabne izkušnje, ki jim bodo zagotovo popestrile in obogatile njihova življenja.

POLETNA

NAGRADNA KRIŽANKA

kržanko sestavila J. Z.	del kmeč. voza	orehova pita z medom	vojaška formacija	primorska pokrajina		mesto v Dalmaciji	staro ime za Štip	nogomet. klub	okrajš. za tovariš	zeliščni liker		primorsko vinorodno področje	uničeval. železa	aromat. alkohol. pijača			
arkada					posoda za smeti				23		mostiček						
					skupina sintet. bar.						strokovn. geodet						
del sredoz. morja					8												
vrsta razstrel.								reka v Makedoniji del Železnikov								del dneva	
	vlaknena plošča		16							Kub. politik (Faul)			kravji glas				
	dom. per. žival									vrsta agrumov			panj za sekanje				
našastrup. kača				stopnja tiskar. črk	prebiv. Arabije	bival. div. živali	Radij					ev. divje govedo					
												hrib nad Beograd.					
Oleg Vidov			vrsta kostanja	9							drog v kozolcu		17				
			trenje														
zabavno lep. delo							Jana Morelj				am. igr. Gardner			predel ob Boh. jezeru	hrvaško moško ime		
							zgolj										
	duh duša	nadl. žuželka		22		red. m. ime					mesto na Švedskem						
		pristan. v San Franc.				slikar (Matija)					vrsta bivola						
skrajn. zah. Madžarske (slov. manjšina)	10							2	Natrij			travnik ob vodi					
									pijska zmes atmos.			hal. kem. element					
Nanut Anton			2. ime					pojav ob sonč. vzh.					arabski žrebec				
			arterija					perunika					finski arhitekt				
kostum. (Vogelnik)				gora v Jul. alp.						Nobelij			4. rim. cesar				
				planet naš. osnov.						vic							
nasilen vstop v prostor					kikiriki			11				18	m. ime			19	
					Fr. prav. (Rene)								os. zaimsek				
3. mesec v koled.						kraj pri Opatiji					ribye jajčece	Malevž Lenarčič		3	vrsta metulja		
						bela glina						(Lidija)					
vranič. prisad			15						mejna vrednost mak. pis. (Kočo)							angl. pisatelj (Kingsley)	
	otoček pri Dubrov.								kraj pri Krškem največji dosežek				slav. pesem Verdijeva opera				
														des. prit. Irtiša			
	športni rekvizit	načelo. poreklo, vzrok		21						železov oksid				mak. kolo			
Žiga Pavlin	1		podal. gl. pri slonu							negat. ioni			4			12	
			franc. gorovje														
oranžada					Lauda					družina it. grad. godal	zadnji libijski kralj						
					Chaplinova žena												
dirka po Italiji						babica (primor)					nered						
						vrsta polopic					figura pri šahu						
maked. politik (Stojan)						7		znak za polmer v matemat.		mlad. knjiga podzemni hodnik			vulkan na Filipinih		zeliščni napitek	oče	izpuščaj v ustih
	vrednost izdelka		14			gledal. igra						5		4. dimenzija			
						Indij											
	finsko jezero							omlaten snop žita					20	trinidad. atlet (Boldon)			6
	3,14				veznik								13	vodni vrtinec			

Nagrade za poletno križanko:

1. nagrada: spalna vreča
2. nagrada: brisača
3. nagrada: piknik odeja
4. nagrada: hladilna torba

Kuponček s pravilno rešenim geslom pošljite ali oddajte do 20.9.2013 v kadrovski oddetek (Janja Kozjek). Izzrebani nagrajenci (-ke) bodo o nagradi pisno obveščeni do 27. 9. 2013. imena nagrajencev pa bodo objavljena tudi v naslednjem glasilu Mozaika.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9				
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

Primer in ime

Naziv

DOMEL®

Ustvarjamo gibanje

Vrh
je dosegljiv tistim,
ki premagajo ovire

Generacija vakuumskih motorjev 467 ima vtane številne ideje, ki odpirajo vrata inovativnemu procesu v industriji sesalnikov, čistilnih strojev, čistilni tehniki...

Motorji so razviti na temeljih petintridesetletne tradicije s sodobnimi razvojnimi orodji, ki na osnovi genskih algoritmov opravijo izbor najboljših rešitev med dobrimi. So manjši, močnejši lažji, tišji, vzdržljivi, učinkoviti, porabijo manj energije in so okolju prijaznejši.

Odlikuje jih možnost uporabe energijske nalepke.

ZELENA
LINIJA

INOVACIJE

Domel, d.o.o.

Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija

Tel.: 04 51 17 100, Fax: 04 51 17 106, www.domel.si, e-mail: info@domel.si